

Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, Μετανάστευση και Φυλετικότητα στην Ελλάδα

Εμπόδια στην πρόσβαση και εκπροσώπηση των αλλοδαπών

Η παρούσα έκθεση συντάχθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος Mild - More information Less Discrimination (Περισσότερες σωστές πληροφορίες - Λιγότερες διακρίσεις), το οποίο χρηματοδοτείται από το πρόγραμμα Erasmus+ της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το MILD προωθεί την παραγωγή μιας πιο ακριβούς κάλυψης από τα μέσα ενημέρωσης σχετικά με μετανάστες, αιτούντες άσυλο, πρόσφυγες και άτομα που υφίστανται φυλετικές διακρίσεις μέσω δραστηριοτήτων έρευνας, κατάρτισης και επικοινωνίας. Η έρευνα διεξήχθη από το κέντρο πληροφόρησης και τεκμηρίωσης Antigone για το ρατσισμό, την οικολογία, την ειρήνη και τη μη βία. Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε όλους τους ερωτηθέντες για την προθυμία τους να συμμετάσχουν και τη συμβολή τους στην έρευνα.

Γραφιστική επιμέλεια: Cristina Povoledo

Χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι απόψεις που εκφράζονται ανήκουν αποκλειστικά στους συγγραφείς και δεν αντανακλούν απαραίτητα τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Εθνικού Οργανισμού Erasmus+ INDIRE. Ούτε η Ευρωπαϊκή Ένωση ούτε η διοίκηση που χρηματοδοτεί το πρόγραμμα μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνες για αυτές.

Co-funded by
the European Union

Εισαγωγή	5
Μεθοδολογία έρευνας	10
Α. Πρόσληψη συμμετεχόντων και σύνθεση δείγματος	10
Β. Συλλογή δεδομένων	11
Γ. Αναλυτικό πλαίσιο	11
Δ. Έρευνα από πηγές	12
Κύρια ευρήματα	13
1. Το οργανωτικό πλαίσιο	14
1.1. Η σύνθεση των οργανισμών	14
Α. Παρουσία και προώθηση των ίσων ευκαιριών	14
Β. Εμπόδια πρόσβασης στο δημοσιογραφικό επάγγελμα	15
Γ. Δημιουργία ενός περιβάλλοντος χωρίς διακρίσεις	16
Δ. Σχόλιο	17
1.2. Γνώση και ευαισθητοποίηση σχετικά με περιστατικά διακρίσεων και ρατσισμού	18
Γ. Σχόλια	19
2. Το πολιτιστικό και δημοσιογραφικό πλαίσιο: θέματα, μέθοδοι και φωνές στην αφήγηση για τη μετανάστευση	20
Α. Αναφορά για τον ρατσισμό και στρατηγική επικοινωνίας	21
Β. Καλές πρακτικές και παρεμβάσεις	22
3. Οι πολιτικές πρόληψης και η παραγωγή εναλλακτικών (ή δημιουργικών) αφηγήσεων	24
Α. Προώθηση του διαλόγου και της πολιτισμικής αναγνώρισης	24
Β. Κατάρτιση και εκπαίδευση	24
3.1 Μέσα ενημέρωσης και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών: σύγκριση στρατηγικών	25
3.2. Θεσμικός ρατσισμός	26
3.3. Pushbacks	28
3.4. Ρητορική μίσους κατά των Υπερασπιστών Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων	29
4. Προτάσεις και συστάσεις	31
Συμπεράσματα	35
Βιβλιογραφία	38
Παράρτημα	39
1. Πλέγμα Συνέντευξης	39
2. Ανώνυμος κατάλογος συνεντευξιαζόμενων	41

Εισαγωγή

A. Σχετικά με την παρούσα μελέτη

Το πρόγραμμα MILD (More Correct Information Less Discrimination / Περισσότερες σωστές πληροφορίες - Λιγότερες διακρίσεις) αντιμετωπίζει το κρίσιμο πρόβλημα του ρατσισμού, της διάκρισης και της ρητορικής μίσους που διαιωνίζεται μέσω των μέσων ενημέρωσης και του δημόσιου διαλόγου σε όλη την Ευρώπη, με ιδιαίτερη έμφαση στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες, οι πρόσφυγες και οι φυλετικές κοινότητες. Το πρόγραμμα βασίζεται στην πεποίθηση ότι η ευρεία κυκλοφορία παραπληροφόρησης και στερεοτυπικών αφηγήσεων υπονομεύει άμεσα την κοινωνική συνοχή και τις θεσμικές προσπάθειες για την ισότητα. Το έργο MILD υλοποιείται μέσω μιας συνεργατικής σύμπραξης οργανισμών από όλη τη Μεσόγειο και τη Νότια Ευρώπη, που συγκεντρώνουν εμπειρογνωμοσύνη σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ερευνητικής δημοσιογραφίας, δεοντολογίας των μέσων ενημέρωσης και ακτιβισμού κατά του ρατσισμού:

- Lunaria (Ιταλία): Επικεφαλής εταίρος
- African Media Association Malta (Μάλτα): Εταίρος
- ANTIGONH - Κέντρο Πληροφόρησης και Τεκμηρίωσης για το Ρατσισμό, την Οικολογία, την Ειρήνη και τη Μη Βία (Ελλάδα): Εταίρος
- Carta di Roma (Ιταλία): Εταίρος
- Maldita.es (Ισπανία): Εταίρος

Η παρούσα έκθεση παρέχει μια ανάλυση της μεθοδολογίας της έρευνας και των κύριων ευρημάτων του προγράμματος

MILD (Περισσότερες σωστές πληροφορίες - Λιγότερες διακρίσεις) για την Ελλάδα. Η μελέτη χρησιμοποιεί έναν ποιοτικό ερευνητικό σχεδιασμό, αξιοποιώντας ημιδομημένες συνεντεύξεις και γραπτές απαντήσεις από επαγγελματίες που διαμορφώνουν τον δημόσιο διάλογο στην Ελλάδα και συμπληρώνει τα κύρια ευρήματα με πληροφορίες που προέρχονται από εκθέσεις εθνικών και διεθνών ενδιαφερόμενων μερών, καθώς και από την ακαδημαϊκή έρευνα. Η προσέγγιση αυτή επιτρέπει τη συλλογή λεπτομερών απόψεων σχετικά με την επικράτηση και τον αντίκτυπο της παραπληροφόρησης και της στερεοτυπικής αναπαράστασης. Τα κύρια ευρήματα της μελέτης υπογραμμίζουν τόσο τις επίμονες προκλήσεις όσο και τις αναδυόμενες ευκαιρίες στην αντιμετώπιση των διακριτικών πρακτικών που είναι ενσωματωμένες στα μέσα ενημέρωσης και στον δημόσιο διάλογο. Αυτές οι πληροφορίες όχι μόνο φωτίζουν τα εμπόδια στην κοινωνική συνοχή και την ισότητα, αλλά συμβάλλουν και στην ανάπτυξη πιο αποτελεσματικών πολιτικών και στρατηγικών υπεράσπισης που αποσκοπούν στην προώθηση της ένταξης και στην αντιμετώπιση επιβλαβών αφηγήσεων. Πριν προχωρήσουμε στην ανάλυση της παρούσας έρευνας, είναι σημαντικό να παρέχουμε ορισμένες πληροφορίες σχετικά με το νομικό και πολιτικό πλαίσιο στην Ελλάδα, καθώς και την κατάσταση των μεταναστών και των ατόμων με μεταναστευτικό υπόβαθρο.

B. Το ελληνικό κανονιστικό πλαίσιο

Το νομικό και πολιτικό πλαίσιο στην Ελλάδα για την καταπολέμηση των διακρίσεων και της ρητορικής μίσους είναι σχετικά ισχυρό στη θεωρία, ιδίως στο ποινικό δίκαιο, ωστόσο, στην πράξη, υπάρχουν επίμονες προκλήσεις όσον αφορά τη συνεπή εφαρμογή και τη συνολική ρύθμιση των μέσων ενημέρωσης. Ακολουθεί μια σύντομη ανάλυση:

1. Νομοθεσία κατά των διακρίσεων και της ρητορικής μίσους

Στην Ελλάδα, η διάκριση αντιμετωπίζεται μέσω ενός πολυεπίπεδου νομικού πλαισίου, το οποίο ποινικοποιεί επίσης ορισμένες μορφές ρητορικής μίσους, και συγκεκριμένα: α) Νόμος κατά των Διακρίσεων (Ν. 3304/2005 και Ν.4443/2016)

- **Ίση μεταχείριση: Ν.3304/2005**
ήταν το αρχικό νομικό κείμενο για τη μεταφορά των σχετικών οδηγιών της ΕΕ (43/2000 και 78/2000), που απαγορεύουν τις διακρίσεις λόγω **φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή σεξουαλικού προσανατολισμού** σε ορισμένους τομείς, συμπεριλαμβανομένου του τομέα της απασχόλησης.
- **Ενισχυμένη προστασία:** Ο Ν. 3304/2005 αντικαταστάθηκε αργότερα από **τον Ν. 4443/2016**, ο οποίος ενίσχυσε περαιτέρω την αρχή της ίσης μεταχείρισης, ιδίως στους τομείς της εργασίας και της απασχόλησης, και, κυρίως, ανέθεσε συνολικές εξουσίες στον Συνήγορο του Πολίτη (ανεξάρτητη αρχή) για την

παραλαβή και την εξέταση καταγγελιών σχετικά με διακρίσεις τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα.

β) Ποινικό δίκαιο για τη ρητορική μίσους και τα εγκλήματα μίσους

- **Αντιρατσιστική ρητορική**
αντιμετωπίστηκε σχετικά νωρίς στην Ελλάδα μέσω της νομοθεσίας. Πιο συγκεκριμένα, ο Ν. **927/1979** (ο οποίος τροποποιήθηκε πρόσφατα από τους νόμους 4285/2014 και 4491/2017) αποτελεί κεντρικό στοιχείο της ποινικής νομοθεσίας κατά του ρατσισμού. Τιμωρεί όποιον **υποκινεί, προκαλεί ή υποδαυλίζει δημοσίως πράξεις βίας ή μίσους** κατά ενός ατόμου ή μιας ομάδας με βάση τη **φυλή, το χρώμα, τη θρησκεία, την καταγωγή, την εθνική ή εθνοτική προέλευση, τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή την ταυτότητα φύλου**, μεταξύ άλλων μέσω του **Τύπου ή του Διαδικτύου**. Τιμωρεί επίσης όσους ιδρύουν ή συμμετέχουν σε οργανώσεις που επιδιώκουν συστηματικά την τέλεση τέτοιων πράξεων.
- **Επιπλέον**, ο ελληνικός Ποινικός Κώδικας περιλαμβάνει **το άρθρο 82Α**, το οποίο ορίζει ότι εάν διαπραχθεί έγκλημα κατά θύματος λόγω **ρατσιστικών χαρακτηριστικών** (που περιλαμβάνουν τη φυλή, την εθνική καταγωγή, τη θρησκεία, τον σεξουαλικό προσανατολισμό κ.λπ.), αυτό αποτελεί **επιβαρυντική περίσταση**, η οποία οδηγεί σε αύξηση των ελάχιστων ποινών.

2. Ρυθμιστικό πλαίσιο ειδικά για τα Μέσα Ενημέρωσης

Πρέπει να σημειωθεί ότι, παρόλο που οι ανωτέρω διατάξεις του ποινικού δικαίου (δηλ. ο Ν. 927/1979) εφαρμόζονται ρητά στα μέσα ενημέρωσης, **στην Ελλάδα υπάρχουν επίσης ρυθμιστικοί μηχανισμοί και υποχρεώσεις μη δεσμευτικού δικαίου για τη συμμόρφωση των μέσων ενημέρωσης:**

α) Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (ΕΣΡ) Σύμφωνα με το ελληνικό Σύνταγμα, όλα τα οπτικοακουστικά μέσα (ραδιόφωνο και τηλεόραση) υπόκεινται στον έλεγχο του **ΕΣΡ**, το οποίο είναι επίσης μια ανεξάρτητη αρχή. Το ΕΣΡ έχει την εξουσία να επιβάλλει **διοικητικές κυρώσεις** για να εξασφαλίσει «*την αντικειμενική και ισότιμη μετάδοση πληροφοριών και ειδήσεων*» και να εγγυηθεί το επίπεδο ποιότητας των προγραμμάτων που επιβάλλει η κοινωνική και πολιτιστική αποστολή του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης. Το ΕΣΡ έχει επίσης εκδώσει κανονισμούς που καλύπτουν αρχές σχετικές με την απαγόρευση των φυλετικών διακρίσεων, όπως η Οδηγία 6/2004 (βλ. ΕΣΡ, Οδηγία 6/2004).

β) Πολιτικές και ηθικές δεσμεύσεις **Στην Ελλάδα**, δημοσιογραφικές ενώσεις, όπως η **Ένωση Συντακτών Εφημερίδων Μακεδονίας-Θράκης**, έχουν ιστορικά καταρτίσει δεοντολογικούς κανόνες, όπως ο **Χάρτης της Ειδομένης** (2017), για να ενθαρρύνουν την αμερόληπτη παρακολούθηση και την κάλυψη θεμάτων όπως οι πρόσφυγες και οι μετανάστες,

αν και η συνεπής τήρηση αυτής της αυτορρύθμισης φαίνεται να έχει εξασθενήσει ως πρωτοβουλία.

γ) Απαίτηση για την κατάρτιση της ρητορικής μίσους Λαμβάνοντας υπόψη την ποινικοποίηση της υποκίνησης μίσους μέσω του Τύπου και του Διαδικτύου βάσει του νόμου 927/1979, υπάρχει **νομική βάση για τη δίωξη και, σιωπηρά, για την κατάργηση** της παράνομης ρητορικής μίσους, ιδίως όταν υποκινεί βία. Επιπλέον, οι περισσότερες διαδικτυακές πλατφόρμες μέσων ενημέρωσης έχουν δημοσιεύσει δηλώσεις αποποίησης ευθύνης σχετικά με τον κανονισμό 2018/334 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για μέτρα αποτελεσματικής καταπολέμησης του παράνομου περιεχομένου στο διαδίκτυο, συμπεριλαμβανομένης της ρητορικής μίσους, και δηλώνουν ότι οποιοδήποτε τέτοιο παράνομο περιεχόμενο θα αφαιρείται. Ωστόσο, παρά την ύπαρξη αυτών των νόμων, η Ελλάδα **δεν διαθέτει ξεχωριστό νομικό ορισμό της «ρητορικής μίσους»** εκτός της διάταξης περί υποκίνησης, και στην πράξη το σύστημα συχνά αντιμετωπίζει δυσκολίες με **την αυτόματη δίωξη** και καταδίκη, ιδίως όταν οι δράστες είναι πολιτικοί ή δημόσιοι λειτουργοί.

3. Ανάλυση των κενών στην εφαρμογή Παρά την υπάρχουσα νομοθεσία, εκθέσεις διεθνών και εθνικών φορέων επισημαίνουν συνεχώς σημαντικά κενά στην εφαρμογή της. Η εφαρμογή του ποινικού δικαίου σχετικά με τη ρητορική μίσους συχνά

επικρίνεται ως **ανεπαρκής για την καταπολέμηση των ρατσιστικών πράξεων**, με διαρκείς ανησυχίες για την **έλλειψη διαφάνειας και επίσημων στοιχείων** σχετικά με τις έρευνες και τις καταδίκες. Από την άλλη πλευρά, ενώ υπάρχει σχετικό νομικό πλαίσιο, η ελληνική πραγματικότητα δείχνει ότι η καταπολέμηση των διακρίσεων δεν αναγνωρίζεται ως διαρθρωτικό ή θεσμικό πρόβλημα από τα mainstream μέσα ενημέρωσης, με αποτέλεσμα την αναπαραγωγή **στερεοτυπικής και ρατσιστικής ορολογίας** που συχνά αντανακλάται από πολιτικούς παράγοντες. Τέλος, υπάρχει ένα τεκμηριωμένο πρόβλημα **ευρείας ατιμωρησίας για πράξεις ρητορικής μίσους**, το οποίο υποδηλώνει ότι, ακόμη και όταν υπάρχουν νομικοί μηχανισμοί, συχνά απουσιάζει η πολιτική και θεσμική βούληση για τη δίωξη υψηλού προφίλ ατόμων, συμπεριλαμβανομένων πολιτικών.

Γ. Η κατάσταση στην Ελλάδα όσον αφορά τους μετανάστες και τα άτομα με μεταναστευτικό υπόβαθρο

Στην Ελλάδα, η κατάσταση όσον αφορά την ίση μεταχείριση των φυλετικοποιημένων ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με μεταναστευτικό υπόβαθρο, χαρακτηρίζεται από **σημαντικό χάσμα μεταξύ των νομικών διατάξεων και της πραγματικής πρακτικής**, με επίμονα διαρθρωτικά και κοινωνικά εμπόδια (ECRI 2022, Greek Ombudsman 2021 και 2022 Special Reports on Equal Treatment). Παρά την ύπαρξη νόμων κατά των διακρίσεων (όπως ο νόμος 4443/2016,

ο οποίος εφαρμόζει τις οδηγίες 78/2000 και 43/2000 της ΕΕ), η Ελλάδα συχνά επικρίνεται για τη μακροχρόνια αποτυχία της να εφαρμόσει μια ολοκληρωμένη και στοχευμένη **πολιτική ένταξης** των μεταναστών. Τα υφιστάμενα μέτρα περιγράφονται συχνά ως αποσπασματικά και αντιφατικά. Αυτό το κενό πολιτικής οδηγεί δυστυχώς σε μια κατάσταση όπου η ισότητα υπάρχει «στο χαρτί» αλλά όχι στην πραγματικότητα για τους μετανάστες και τους πρόσφυγες (ISD, 2021).

Στην Ελλάδα, η ίση μεταχείριση συχνά υπονομεύεται από ένα εχθρικό δημόσιο περιβάλλον όπου η ρητορική διακρίσεων έχει κανονικοποιηθεί. Οι πολιτικοί παράγοντες αναφέρονται στους πρόσφυγες και τους μετανάστες με **στερεοτυπικούς και ρατσιστικούς όρους**, και τα μηνύματά τους αναπαράγονται ευρέως από τα mainstream μέσα ενημέρωσης (RVRN 2023, 2022, 2021, Ετήσιες Εκθέσεις 2020, Έκθεση ECRI 2014). Επιπλέον, ο ρατσισμός γενικά **δεν αναγνωρίζεται ως δομικό πρόβλημα** στα mainstream μέσα ενημέρωσης, τα οποία παρέχουν στα μέσα ενημέρωσης την ελευθερία να ακολουθούν την ίδια ορολογία με τους πολιτικούς παράγοντες. Αυτή η έλλειψη εσωτερικών ηθικών προτύπων διαιωνίζει τον διακριτικό και στερεοτυπικό λόγο.

Η διάκριση εκδηλώνεται άμεσα στη ζωή των μεταναστών, επηρεάζοντας τις επαγγελματικές και κοινωνικές τους σχέσεις. Ενώ η δεύτερη γενιά (τα παιδιά των μεταναστών που αποκτούν ελληνική υπηκοότητα) αντιμετωπίζει λιγότερα προβλήματα λόγω των καλύτερων

ευκαιριών για την ολοκλήρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, η **πρώτη γενιά μεταναστών αντιμετωπίζει σημαντικά εμπόδια** στην πρόσβαση σε διάφορα επαγγέλματα. Από την άλλη πλευρά, οι κρατικοί φορείς, ιδίως οι αρχές επιβολής του νόμου, συχνά εμπλέκονται σε πρακτικές διάκρισης. Οι εκθέσεις του Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Αυθαίρετων Περιστατικών του Συνηγόρου του Πολίτη καταγράφουν συστηματικά περιπτώσεις αυθαίρετης συμπεριφοράς εκ μέρους της Ελληνικής Αστυνομίας και του Λιμενικού Σώματος, οι οποίες ενέχουν **ρατσιστικά κίνητρα ή διακρίσεις**. Αυτή η αυθαίρετη συμπεριφορά περιλαμβάνει την πρακτική

των **παράνομων επαναπροωθήσεων** στα σύνορα της χώρας, η οποία αποτελεί συστηματική παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και στοχεύει τους αιτούντες άσυλο και τους παράτυπους μετανάστες, αρνούμενη τους το θεμελιώδες δικαίωμα να ζητήσουν προστασία.

Συνοψίζοντας, η ίση μεταχείριση των μεταναστών στην Ελλάδα υπονομεύεται από ένα συνδυασμό **θεσμικής αδράνειας, συστηματικής κατάχρησης εξουσίας και ενός περιβάλλοντος στα μέσα ενημέρωσης** που ενεργά ομαλοποιεί και ενισχύει το αντιμεταναστευτικό κλίμα. Αυτό αποδεικνύεται σαφώς από τα κύρια ευρήματα της παρούσας έκθεσης.

Μεθοδολογία έρευνας

Για την προετοιμασία της ερευνητικής μελέτης, η ομάδα της ANTIGONΗΣ χρησιμοποίησε μια **ποιοτική μεθοδολογία** που βασίστηκε σε **ημιδομημένες συνεντεύξεις** και **γραφτές απαντήσεις**. Αυτός ο σχεδιασμός επιλέχθηκε από τους εταίρους του έργου MILD για να εξασφαλιστούν **σε βάθος πληροφορίες** από επαγγελματίες που επηρεάζουν άμεσα ή έμμεσα τον δημόσιο διάλογο σχετικά με τη μετανάστευση και την πολυμορφία στην Ελλάδα.

Α. Πρόσληψη συμμετεχόντων και σύνθεση δείγματος

Συνολικά **18 συμμετέχοντες** συνέβαλαν στην παρούσα μελέτη. Λόγω της περιορισμένης διαθεσιμότητας για προσωπικές συνεντεύξεις, η ομάδα της ANTIGONΗΣ αποφάσισε να αποστείλει ερωτηματολόγια σε συνολικά 30 άτομα, 18 από τα οποία απάντησαν γραπτώς μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Το δείγμα διαμορφώθηκε σκόπιμα έτσι ώστε να εξασφαλιστεί μια **ισορροπημένη εκπροσώπηση** σε διάφορους βασικούς τομείς, μεταξύ των οποίων:

- Δημοσιογράφοι
- Ακτιβιστές και εκπρόσωποι μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ)
- Δημοσιογράφοι που είναι επίσης συνδεδεμένοι με μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ)

Οι συμμετέχοντες και συμμετέχουσες από την Ελλάδα προσδιορίστηκαν και επιλέχθηκαν χρησιμοποιώντας μια **στρατηγική σκόπιμης δειγματοληψίας**, προκειμένου να διασφαλιστεί η

συμπερίληψη ατόμων με αποδεδειγμένη **εμπειρογνωμοσύνη** στους τομείς των μέσων ενημέρωσης, της επικοινωνίας ή της κοινωνικής ένταξης. Όλα τα συμμετέχοντα άτομα έλαβαν αναλυτικές πληροφορίες σχετικά με **τους στόχους της μελέτης** και τις εφαρμοζόμενες **δεοντολογικές διασφαλίσεις**. Επιπλέον, για να διασφαλιστεί η ανωνυμία, κάθε συνέντευξη κωδικοποιήθηκε χρησιμοποιώντας έναν μοναδικό αριθμό συμμετέχοντα (π.χ. Συνεντευξαζόμενος 1, κ.λπ. ή Συνέντευξη αρ. 1, κ.λπ.). Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τα δημογραφικά στοιχεία των συμμετεχόντων παρουσιάζονται παρακάτω. Στη μελέτη συμμετείχαν συνολικά 18 άτομα, με σαφή πλειοψηφία ανδρών:

- Άνδρες: 11 συμμετέχοντες
- Γυναίκες: 7 συμμετέχουσες

Η πλειοψηφία των ατόμων που συμμετείχαν ήταν από την Ελλάδα, ακολουθούμενα από μικρότερες, ισάριθμες ομάδες από το Αφγανιστάν και άτομα που δεν παρείχαν αυτή την πληροφορία:

- Ελλάδα: 12 άτομα
- Αφγανιστάν: 2 άτομα
- (Δεν δόθηκε ή δεν αναφέρθηκε): 2 άτομα
- Αλβανία: 1 άτομο
- Σουδάν και Ελλάδα: 1 άτομο(ο συμμετέχων δήλωσε και τις δύο χώρες).

Τα άτομα που συμμετείχαν ανήκαν κυρίως στις ηλικιακές ομάδες 31-45 και 46-60, με πολύ λίγα να ανήκουν σε άλλες ηλικιακές ομάδες.

- 31-45: 8 άτομα,
- 46-60: 7 άτομα,
- 18-30: 2 άτομα,
- 61-75: 1 άτομο.

Β. Συλλογή δεδομένων

Κάθε συνέντευξη ακολουθούσε αυστηρά έναν κοινό **οδηγό έρευνας** κοινό σε όλους τους εταίρους του Έργου MILD, εξασφαλίζοντας έτσι **τη μεθοδολογική συνοχή** και συγκρισιμότητα σε όλες τις συμμετέχουσες χώρες (δηλ. Ελλάδα, Ιταλία, Μάλτα και Ισπανία). Οι ερωτήσεις διερευνούν συστηματικά κρίσιμα θέματα, όπως:

- Πρόσβαση στο επάγγελμα των μέσων ενημέρωσης
- Θεσμική ένταξη
- Εκπροσώπηση των μεταναστών
- Πρακτικές που εφαρμόζονται για την καταπολέμηση των διακρίσεων ή της ρητορικής μίσους

Όλες οι συνεντεύξεις συλλέχθηκαν μετά την απόκτηση **της απαραίτητης συγκατάθεσης**. Όλοι οι συμμετέχοντες/ουσες υπέγραψαν έντυπα GDPR και είχαν τη δυνατότητα να ζητήσουν να παραμείνουν σε ανωνυμία. Όλες οι γραπτές απαντήσεις ελήφθησαν και αποθηκεύτηκαν με αυστηρή τήρηση των **δεοντολογικών προτύπων και των κανονισμών προστασίας δεδομένων**, σύμφωνα με τον **Γενικό Κανονισμό για την Προστασία Δεδομένων (GDPR) της ΕΕ**.

Στην παρούσα έκθεση δεν περιλαμβάνονται πληροφορίες που να επιτρέπουν την ταυτοποίηση των συμμετεχόντων και μόνο η ομάδα συντονισμού της έρευνας είχε πρόσβαση στις αρχικές γραπτές απαντήσεις. Οι άμεσες παραπομπές που περιλαμβάνονται στην παρούσα έκθεση είναι **ανώνυμες** και παρουσιάζονται με πλάγια γραφή.

Γ. Αναλυτικό πλαίσιο

Η αναλυτική προσέγγιση ενσωμάτωσε το κοινό πλαίσιο των εταίρων της κοινοπραξίας και βασίστηκε σε ένα συμφωνημένο ερωτηματολόγιο. Οι έξι καθορισμένες αναλυτικές κατηγορίες ήταν:

1. Δέσμευση και προσβασιμότητα

- Εξετάστηκε ο βαθμός **προσωπικής ή θεσμικής δέσμευσης** για την κάλυψη θεμάτων μετανάστευσης/ποικιλομορφίας, καθώς και η **προσβασιμότητα** των μέσων ενημέρωσης ή των επαγγελματιών επικοινωνίας για μετανάστες και άτομα από διαφορετικά υπόβαθρα.

2. Γνώση και ευαισθητοποίηση

- Αξιολογήθηκε η **κατανόηση** των συμμετεχόντων/ουσών **σχετικά με τις πολυπλοκότητες της μετανάστευσης**, συμπεριλαμβανομένων των νομικών πλαισίων, του ιστορικού πλαισίου και των δημογραφικών στοιχείων των μεταναστευτικών κοινοτήτων, καθώς και η **ευαισθητοποίησή τους σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για την ηθική δημοσιογραφία**.

3. Πολιτικές πρόληψης

- Εστίαση στις υφιστάμενες **θεσμικές πολιτικές και πρακτικές** που αποσκοπούν στην πρόληψη της διάκρισης, της ρητορικής μίσους ή της ανήθικης απεικόνισης των μεταναστών στους αντίστοιχους τομείς τους (μέσα ενημέρωσης, ΜΚΟ).

4. Πολιτιστικό και επικοινωνιακό πλαίσιο

- Εξετάστηκε το ευρύτερο **πολιτιστικό και δημοσιογραφικό περιβάλλον** στην

Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένων των επικρατουςών δημόσιων αφηγήσεων, των πιέσεων της αγοράς και της επίδρασης του πολιτικού λόγου στην απεικόνιση των μεταναστών.

5. Ρατσισμός στα mainstream μέσα ενημέρωσης

- Μια κρίσιμη κατηγορία που αποσκοπούσε συγκεκριμένα στον **εντοπισμό, την τεκμηρίωση και την ανάλυση περιπτώσεων ρατσιστικής πλαισίωσης, στερεοτύπων ή γλώσσας** που χρησιμοποιείται στα mainstream ελληνικά μέσα ενημέρωσης κατά τη συζήτηση για τη μετανάστευση και την πολυμορφία.

6. Βέλτιστες πρακτικές και προτάσεις

- Συγκεντρώθηκαν οι αναφορές των συμμετεχόντων σχετικά με **επιτυχημένες πρωτοβουλίες ή στρατηγικές** για την προώθηση

ισορροπημένων αφηγήσεων, της ένταξης και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς και **οι συγκεκριμένες προτάσεις** τους για μελλοντικές βελτιώσεις και μεταρρυθμίσεις.

Δ. Έρευνα από πηγές

Για την ερμηνευτική πλαισίωση των δεδομένων που συλλέχθηκαν μέσω των παραπάνω συνεντεύξεων, η έρευνα συμπληρώθηκε με δεδομένα που συλλέχθηκαν μέσω έρευνας από πηγές (δηλαδή, εκθέσεις ΜΚΟ ή θεσμικών οργάνων ή που προέρχονται από ακαδημαϊκή έρευνα). Στόχος της ανάλυσης ήταν να διασφαλιστεί ότι, ενώ εξετάστηκαν τα ευρύτερα συγκριτικά θέματα, καταγράφηκε πλήρως το **μοναδικό θεματικό βάθος** και οι ιδιαίτερες προκλήσεις του ελληνικού πλαισίου.

Κύρια ευρήματα

Η παρούσα έκθεση ενσωματώνει τα ποιοτικά δεδομένα που προέρχονται από συνολικά 18 συνεντεύξεις με επαγγελματίες από μέσα ενημέρωσης, μη κυβερνητικές οργανώσεις και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Η ανάλυση, η οποία είναι δομημένη σε έξι τομείς (Δέσμευση και Προσβασιμότητα, Γνώση και Ευαισθητοποίηση, Πολιτικές Πρόληψης, Πολιτιστικό και Μιντιακό Πλαίσιο, Ρατσισμός στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, Βέλτιστες Πρακτικές και Προτάσεις), στοχεύει στον εντοπισμό των επικρατουσών τάσεων (σύγκλιση) και των σημαντικών διαφορών (απόκλιση) στις οργανωτικές προσεγγίσεις του αντιρατσισμού και της εκπροσώπησης των ατόμων ξένης καταγωγής.

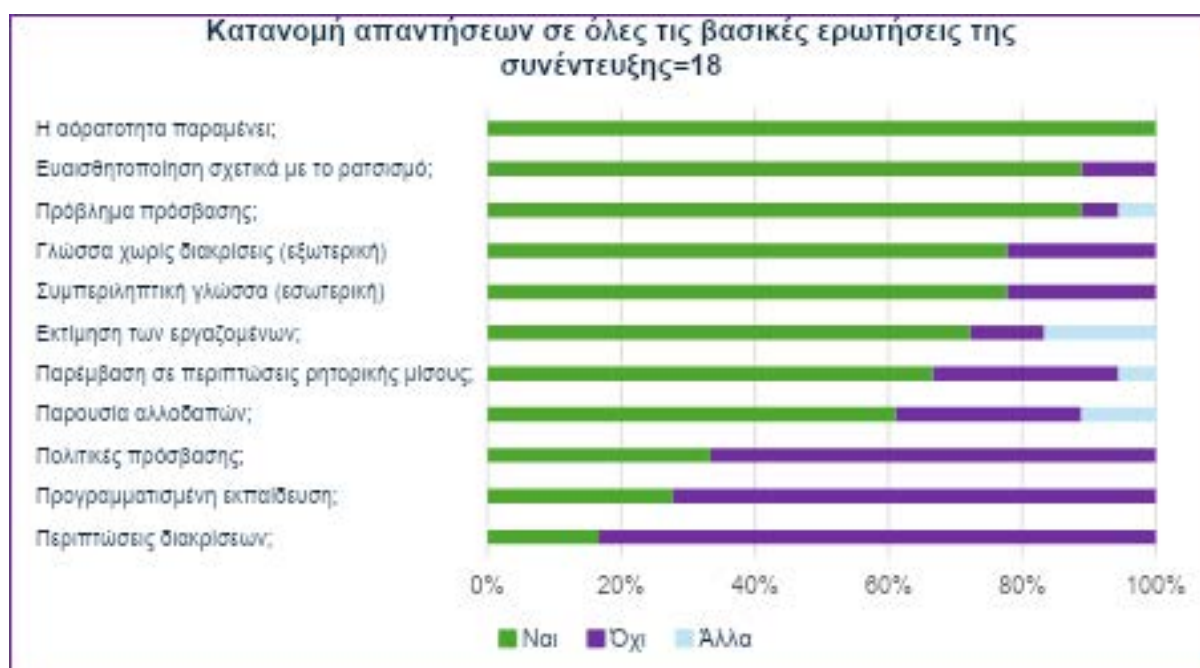
Συνολικά, η ανάλυση αποκαλύπτει μια **ισχυρή εσωτερική δέσμευση** για τη μη διάκριση και την ίση μεταχείριση εντός των οργανώσεων των ερωτηθέντων. Ωστόσο, αυτή η εσωτερική προσήλωση στην ισότητα **έρχεται σε έντονη αντίθεση** με τη βαθιά συνειδητοποίηση των **συστημικών εμποδίων** και των αρνητικών εξωτερικών αφηγήσεων των μέσων ενημέρωσης. Τα βασικά ευρήματα που βασίζονται στην ανάλυση των ολοκληρωμένων συνεντεύξεων περιλαμβάνουν:

- **Εμπόδιο πρόσβασης:** Σχεδόν όλοι οι συμμετέχοντες αναγνωρίζουν ένα επίμονο και σημαντικό πρόβλημα πρόσβασης για άτομα ξένης καταγωγής στο δημοσιογραφικό επάγγελμα, το οποίο αποδίδεται κυρίως στο **γλωσσικό εμπόδιο** και **στις διακριτικές**

αντιλήψεις στον ευρύτερο τομέα των μέσων ενημέρωσης.

- **Πρόβλημα αφήγησης:** Υπάρχει σχεδόν ομόφωνη συμφωνία ότι στην Ελλάδα τα mainstream μέσα ενημέρωσης βασίζονται κυρίως σε αφηγήσεις που συνδέουν τους μετανάστες και τους πρόσφυγες με **την εγκληματικότητα, τις απειλές για την ασφάλεια και το οικονομικό βάρος**.
- **Αόρατες φωνές:** Είναι ενδιαφέρον ότι το πρόβλημα της **αορατότητας** – όπου τα άτομα ξένης καταγωγής σπάνια ακούγονται ως ενεργοί πολίτες ή εμπειρογνώμονες – αναγνωρίζεται καθολικά ως ένα διαδεδομένο ζήτημα.
- **Δομικός ρατσισμός:** Μια κρίσιμη απόκλιση παρατηρείται επίσης στον τρόπο με τον οποίο τα μέσα ενημέρωσης παρουσιάζουν τον ρατσισμό. Οι συμμετέχοντες τόνισαν ότι γενικά **δεν αναγνωρίζεται ως δομικό πρόβλημα**, αλλά μάλλον ως μια σειρά μεμονωμένων περιστατικών.

Για μια καλύτερη παρουσίαση των βασικών απαντήσεων των συμμετεχόντων, παρακάτω παρατίθεται ένας πίνακας με τις απαντήσεις στις βασικές ερωτήσεις της συνέντευξης. Οι απαντήσεις έχουν ομαδοποιηθεί σε τρεις κατηγορίες: **Ναι**, **Όχι** και **Άλλο**, με την κατηγορία «Άλλο» να περιλαμβάνει μοναδικές απαντήσεις όπως «λίγες», «αρκετές» και «προτιμώ να μην απαντήσω».

Στις επόμενες ενότητες παρέχεται μια πιο εμπεριστατωμένη ανάλυση των απαντήσεων των συμμετεχόντων, ενώ παράλληλα προσφέρεται κάποια συγκειμενοποίηση που προέρχεται από την έρευνα τεκμηρίωσης.

1. Το οργανωτικό πλαίσιο

1.1. Η σύνθεση των οργανισμών

Η παρούσα ενότητα εξετάζει τις οργανωτικές πολιτικές και τις αντιλήψεις σχετικά με την ένταξη και την επαγγελματική εξέλιξη των ατόμων ξένης καταγωγής.

Α. Παρουσία και προώθηση των ίσων ευκαιριών

«... Υπάρχουν μαύροι δημοσιογράφοι, αλλά είναι ελάχιστοι και ασχολούνται κυρίως με τον έντυπο Τύπο. Δεν εμφανίζονται «στον αέρα»...»

Συνέντευξη αριθ. 5

Α. 1. Σημεία συμφωνίας

α) Επιβεβαίωση της παρουσίας:

- Η **συντριπτική πλειοψηφία** των οργανισμών που συμμετείχαν στη συνέντευξη **επιβεβαιώνουν την παρουσία** αλλοδαπών ή ατόμων αλλοδαπής καταγωγής στο επαγγελματικό τους περιβάλλον. Αυτό υποδηλώνει ένα θεμελιώδες, **βασικό επίπεδο πολυμορφίας στον χώρο εργασίας** σε όλους τους οργανισμούς που συμμετείχαν στη συνέντευξη, αποδεικνύοντας ότι το ζήτημα της παρουσίας μεταναστών δεν είναι θεωρητικό, αλλά πραγματικότητα στο εργασιακό τους περιβάλλον.

β) Ίση μεταχείριση ως πρωταρχική πολιτική:

- Ο βασικός μηχανισμός για την προώθηση των ίσων ευκαιριών ορίζεται ως **η μη διάκριση στην πράξη**. Σύμφωνα με τους ερωτηθέντες, η πολιτική αυτή εφαρμόζεται με συνέπεια σε βασικούς επαγγελματικούς τομείς, όπως η

πρόσληψη βάσει προσόντων, η ισότητα αμοιβών και οι ευκαιρίες ανάπτυξης. Η βασική αρχή είναι η δέσμευση για τα **δικαιώματα όλου του προσωπικού, ανεξάρτητα από την καταγωγή του**, η οποία αποτελεί το θεμελιώδες, γενικό πρότυπο για τη δίκαιη μεταχείριση.

A. 2. Σημεία διαφωνίας

α) Ακραίες περιπτώσεις εκπροσώπησης:

- Τα επίπεδα εκπροσώπησης ποικίλλουν δραματικά μεταξύ των οργανισμών. Ένας αξιοσημείωτος οργανισμός (το Ελληνικό Φόρουμ Μεταναστών) αναφέρει μια **εξαιρετικά υψηλή παρουσία (σχεδόν 99%)**, η οποία αντικατοπτρίζει **την προσέγγιση που βασίζεται στην αποστολή του**. Αντίθετα, τουλάχιστον ένας επαγγελματίας των μέσων ενημέρωσης σημείωσε ότι, ενώ οι αλλοδαποί είναι παρόντες, συχνά αναλαμβάνουν **υποστηρικτικούς ρόλους και δεν βρίσκονται στον πυρήνα του οργανισμού** (π.χ. δημοσιογράφοι ή διοικητικό προσωπικό). Αυτή η αντίθεση υπογραμμίζει τη διαφορά μεταξύ των οργανισμών που διευθύνονται από μετανάστες/εστιάζουν στους μετανάστες και των κυρίαρχων επαγγελματικών τομέων.

β) Ρητή ενσωμάτωση πολιτικής:

- Σημαντική απόκλιση παρατηρείται σε οργανισμούς των οποίων η βασική αποστολή είναι **η ενσωμάτωση**. Αυτές οι ομάδες αξιοποιούν **συγκεκριμένα, σαφή πρωτόκολλα**, όπως Κώδικα

Δεοντολογίας και Πολιτικές Ισότητας των Φύλων, για τη ρύθμιση της εσωτερικής ισότητας. Αυτοί οι οργανισμοί **δεν βασίζονται αποκλειστικά στη γενική αρχή της μη διάκρισης**. Χρησιμοποιούν στοχευμένες, ρητές πολιτικές για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της ισότητας, δείχνοντας μια πιο προχωρημένη ή σκόπιμη προσέγγιση στη διαχείριση της πολυμορφίας σε σύγκριση με εκείνους που βασίζονται μόνο στην ευρεία πολιτική μη διάκρισης.

B. Εμπόδια πρόσβασης στο δημοσιογραφικό επάγγελμα

«...η κύρια αιτία είναι η αντίληψη ότι «η δημοσιογραφία είναι ένα επάγγελμα που απαιτεί τέλεια γνώση της ελληνικής γλώσσας»... ενώ, στην πραγματικότητα, αυτό που απαιτείται είναι η ικανότητα να γράφει κανείς ειδησεογραφικά άρθρα».

Συνέντευξη αριθ. 7

Με βάση τις απαντήσεις των ερωτηθέντων, υπήρχαν σημεία συμφωνίας και διαφωνίας, ειδικά όσον αφορά τα ζητήματα **πρόσβασης ατόμων αλλοδαπής καταγωγής σε επαγγελματικούς ρόλους**.

B.1. Σημεία συμφωνίας

α) Συναίνεση σχετικά με το πρόβλημα πρόσβασης:

Υπάρχει συντριπτική συμφωνία ότι εξακολουθεί να υπάρχει σημαντικό πρόβλημα όσον αφορά την πρόσβαση ατόμων ξένης καταγωγής στο δημοσιογραφικό επάγγελμα. Οι κύριες αιτίες που αναφέρθηκαν από τους ερωτηθέντες περιλαμβάνουν το **γλωσσικό εμπόδιο**,

την ανοιχτή διάκριση και τη γενική έλλειψη πολυπολιτισμικής οργανωτικής κουλτούρας στον τομέα των μέσων ενημέρωσης.

β) Απουσία συγκεκριμένων διευκολύνσεων:

Με βάση τις απαντήσεις που έδωσαν οι συμμετέχοντες, είναι προφανές ότι η πλειονότητα των οργανισμών, παρά τη δέσμευσή τους για μη διάκριση, **δεν διαθέτουν ρητές, ειδικές πολιτικές για τη διευκόλυνση της πρόσβασης ατόμων ξένης καταγωγής**. Αντίθετα, θεωρούν ότι η τήρηση της αρχής των ίσων ευκαιριών αποτελεί επαρκή μηχανισμό διευκόλυνσης. Αυτό σημαίνει ότι στην πράξη δεν λαμβάνονται ειδικά μέτρα για την υπέρβαση των υφιστάμενων φραγμών.

B.2. Τομείς διαφορών

α) Νομικά και γραφειοκρατικά εμπόδια:

Μια βασική διαφορά είναι η συγκεκριμένη αναφορά σε πρακτικά ή νομικά εμπόδια. Αυτά περιλαμβάνουν **δυσκολίες με τη νομοθεσία περί μετανάστευσης και γραφειοκρατικές καθυστερήσεις στην ανανέωση των εγγράφων**, παράλληλα με τα **υπάρχοντα πολιτισμικά ζητήματα**. Αυτό υποδηλώνει ότι ορισμένοι οργανισμοί αντιμετωπίζουν και αναγνωρίζουν το κρατικό/νομικό πλαίσιο ως εμπόδιο, ενώ άλλοι ενδέχεται να μην είναι σε θέση να το εκφράσουν συγκεκριμένα.

β) Στοχευμένη πρόσληψη/πλεονέκτημα ιθαγένειας:

Από την πιο θετική πλευρά, υπήρχαν ερωτηθέντες που απάντησαν ότι ορισμένοι οργανισμοί εφαρμόζαν συγκεκριμένες

πολιτικές, όπως η **προτίμηση σε υποψηφίους με μεταναστευτικό υπόβαθρο για θέσεις διερμηνέων**.

Ένα κρίσιμο εύρημα δείχνει ότι η πορεία είναι σημαντικά **ευκολότερη για τους μετανάστες δεύτερης γενιάς που διαθέτουν ελληνική υπηκοότητα και ανώτερη εκπαίδευση**. Αυτό υποδηλώνει ότι η υπηκοότητα αποτελεί μεγαλύτερο παράγοντα διευκόλυνσης της πρόσβασης από ό,τι η πολιτική κατά των διακρίσεων των οργανισμών από μόνη της, υπογραμμίζοντας ένα συστημικό πλεονέκτημα.

Γ. Δημιουργία ενός περιβάλλοντος χωρίς διακρίσεις

Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων δείχνουν ότι η κυρίαρχη στρατηγική για την προώθηση ενός δίκαιου περιβάλλοντος είναι ένας συνδυασμός αποτρεπτικής πολιτικής και πολιτιστικής ενίσχυσης.

- **Παρέμβαση κατά της ρητορικής μίσους:** Οι παρεμβάσεις για την πρόληψη της ρητορικής μίσους στις κοινωνικές πλατφόρμες είναι συχνές και συχνά περιλαμβάνουν **εκπαιδευμένο προσωπικό, εσωτερικές κατευθυντήριες γραμμές ή συμμετοχή σε εξωτερικά προγράμματα με τη συμμετοχή πολλών ενδιαφερόμενων μερών**. Αυτό θα μπορούσε επίσης να δικαιολογηθεί από την τήρηση του κανονισμού 2018/334 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο οποίος ισχύει για τα διαδικτυακά μέσα ενημέρωσης. Από την άλλη πλευρά, μια μικρή απόκλιση ήταν η έλλειψη παρέμβασης σε οργανισμούς που δεν ασχολούνται με τα μέσα ενημέρωσης

και οι οποίοι δεν θεωρούν ότι υπάρχει ανάγκη λόγω της περιορισμένης αλληλεπίδρασης με το κοινό ή λόγω της ενσωμάτωσης της μη διακριτικής μεταχείρισης στους βασικούς τους στόχους.

- **Μέτρα κατά των διακρίσεων:** Τα τρία μέτρα που αναφέρθηκαν συχνότερα από τους ερωτηθέντες ήταν: μια σαφής πολιτική μηδενικής ανοχής με αυστηρές κυρώσεις, δίκαιες, αξιοκρατικές και διαφανείς προσλήψεις/αμοιβές, καθώς και προληπτικές πρωτοβουλίες κατάρτισης, εκπαίδευσης και πολιτιστικής ευαισθητοποίησης.

Δ. Σχόλιο

Ενώ οι ερωτηθέντες στην ανάλυση σημείωσαν ότι τα προβλήματα προσβασιμότητας, ιδίως στον τομέα των μέσων ενημέρωσης, συνδέονται με γλωσσικά εμπόδια και δυσκολίες για τους μετανάστες πρώτης γενιάς, η έρευνα τεκμηρίωσης τοποθετεί το ζήτημα αυτό σε ένα ευρύτερο πλαίσιο διαρθρωτικής διακρίσεων στην εργασία.

- **Αποδεικτικά στοιχεία διακρίσεων στην εργασία:** Ιστορικές και τρέχουσες εκθέσεις επιβεβαιώνουν ότι η αγορά εργασίας, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης στην απασχόληση και της αμοιβής, παραμένει διακριτική για ορισμένες ομάδες. Μια μελέτη που αναφέρεται στο πλαίσιο της επίμονης διάκρισης διαπίστωσε σημαντικό ποσοστό καθαρής διάκρισης κατά των Αλβανών μεταναστών στην πρόσβαση σε επαγγέλματα (Drydakakis & Vlassis, 2010). Εκθέσεις του Ευρωπαϊκού Δικτύου κατά

του Ρατσισμού (ENAR) επιβεβαίωσαν ότι η αύξηση της ανεργίας μετά την οικονομική κρίση έπληξε δυσανάλογα τα άτομα με ξένο υπόβαθρο, οδηγώντας στην **εκμετάλλευση ευάλωτων μεταναστών** σε άτυπη εργασία.

- **Επιβεβαίωση διαρθρωτικών εμποδίων:** Αυτή η συστημική διάκριση στην ευρύτερη αγορά εργασίας επιβεβαιώνει την παρατήρηση των ερωτηθέντων ότι υπάρχουν σημαντικά εμπόδια για τους μετανάστες πρώτης γενιάς στην πρόσβαση σε επαγγέλματα όπως η δημοσιογραφία, πέρα από την απαίτηση της άπταιστης γνώσης της ελληνικής γλώσσας.

Αν και οι πηγές δεδομένων δεν αναφέρουν λεπτομερώς τη σύνθεση του προσωπικού των ελληνικών μέσων ενημέρωσης, **υποδηλώνουν έντονα** την ύπαρξη **διαρθρωτικών φραγμών** στην ίση εκπροσώπηση, ιδίως στον τομέα της απασχόλησης:

- **Διακρίσεις στην απασχόληση:** Οι εκθέσεις επισημαίνουν επανειλημμένα ότι ομάδες όπως **οι Ρομά, οι Αλβανοί και άλλοι μετανάστες, καθώς και η μουσουλμανική μειονότητα**, εξακολουθούν να υστερούν και να αντιμετωπίζουν διακρίσεις στον τομέα της απασχόλησης, παρά την υιοθέτηση νομοθεσίας κατά των διακρίσεων, όπως ο νόμος 3304/2005 (έκθεση ECRI 2009). Παρά τους νέους νόμους και τις νέες στρατηγικές κατά των διακρίσεων, η κατάσταση παραμένει σχετικά αμετάβλητη (έκθεση ECRI 2022 για την Ελλάδα).

- **Ευπάθεια των μεταναστών εργαζομένων:** Η οικονομική κρίση (γύρω στο 2012) επιδείνωσε την κατάσταση των **μεταναστών εργαζομένων**, οδηγώντας σε μαζικές παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους και επιδεινώνοντας την εργασιακή τους ασφάλεια και τις συνθήκες στέγασης (Έκθεση ENAR 2012).
- **Έλλειψη πολιτικής ένταξης:** Το γενικό πλαίσιο χαρακτηρίζεται από **την έλλειψη μιας ολοκληρωμένης, στοχευμένης πολιτικής ένταξης** των μεταναστών (Έκθεση ECRl 2004), ενώ τα υφιστάμενα μέτρα είναι συχνά **αποσπασματικά και αντιφατικά** (Έκθεση ENAR 2013). Αυτή η αποσπασματική πολιτική ένταξης έχει επισημανθεί και σε πιο πρόσφατες εκθέσεις (Έκθεση ECRl 2022 για την Ελλάδα, Έκθεση ENAR 2016-2021). Αυτό το διαρθρωτικό έλλειμμα καθιστά δύσκολο για τους οργανισμούς να επιτύχουν πραγματική πολυμορφία, εάν το κράτος δεν έχει διευκολύνει αποτελεσματικά την ένταξη και το νομικό καθεστώς των μη εθνοτικών Ελλήνων.

1.2. Γνώση και ευαισθητοποίηση σχετικά με περιστατικά διακρίσεων και ρατσισμού

Σε αυτή την ενότητα εξετάζονται οι εσωτερικές αντιλήψεις για την ύπαρξη ρατσισμού και το αίσθημα ένταξης εντός των αντίστοιχων οργανώσεων των ερωτηθέντων.

A. Ευαισθητοποίηση σχετικά με τον ρατσισμό

«Οι κύριες αιτίες είναι η **ρατσιστική/ξενοφοβική ιδεολογία** που επικρατεί στα μέσα ενημέρωσης και η **έλλειψη κώδικα δεοντολογίας** για την καταπολέμηση του ρατσισμού».

Συνέντευξη αριθ. 14

Υπάρχει σχεδόν ομόφωνη **εσωτερική σύγκλιση** όσον αφορά το ζήτημα της ευαισθητοποίησης. **Όλοι οι ερωτηθέντες** δήλωσαν ότι έχουν **επαρκή ευαισθητοποίηση** σχετικά με την ύπαρξη ρατσισμού στη χώρα, κάτι που πιθανώς αντανάκλα τον χαρακτήρα των οργανώσεων που συμμετείχαν στην έρευνα, οι οποίες εστιάζουν στα ανθρώπινα δικαιώματα. Ωστόσο, η απόκλιση είναι κρίσιμη:

- **Ελλείψεις στον ευρύτερο τομέα:** Ένας ερωτώμενος σημείωσε ότι αυτό το υψηλό επίπεδο ευαισθητοποίησης **δεν επεκτείνεται στον ευρύτερο τομέα της δημοσιογραφίας**, αναφέροντας την κοινή αρνητική ορολογία των μέσων ενημέρωσης (π.χ. χρήση του όρου «εισβολή» όταν αναφέρονται οι μεταναστευτικές ροές).
- **Βάθος ανάλυσης:** Ένα άλλο σημείο διαφοράς είναι ότι, ενώ υπάρχει ευαισθητοποίηση για **ρατσιστικά περιστατικά**, συχνά λείπει μια βαθύτερη ανάλυση του **δομικού ή συστημικού ρατσισμού**, περιορίζοντας την ικανότητα αντιμετώπισης των βαθύτερων αιτιών.

B. Εσωτερική εμπειρία και αντίληψη της ένταξης

- **Εσωτερικά περιστατικά:** Οι περισσότερες οργανώσεις **δεν** ανέφεραν περιστατικά επίσημης ρατσιστικής διάκρισης στο πλαίσιο της εργασίας τους.

Μια μικρή απόκλιση υπάρχει στο ότι δύο οργανώσεις ανέφεραν περιστατικά, συμπεριλαμβανομένης μιας που εστίασε στον αποκλεισμό και τη δυσκολία στη διαδικασία αναφοράς τέτοιων περιστατικών.

- **Εκτιμώμενοι εργαζόμενοι:** Και οι 18 ερωτηθέντες **συμφώνησαν** στην πεποίθηση ότι όλοι οι εργαζόμενοι αισθάνονται σεβαστοί και εκτιμώμενοι εντός των αντίστοιχων οργανισμών τους, υποδηλώνοντας μια εξαιρετικά θετική εσωτερική αυτοαξιολόγηση της εργασιακής κουλτούρας.

Γ. Σχόλια

Η ανάλυση διαπίστωσε ότι οι περισσότερες οργανώσεις δεν ανέφεραν εσωτερικά περιστατικά ρατσισμού, αλλά ήταν ενήμερες για το ευρύτερο κοινωνικό πρόβλημα. Η έρευνα από τα αρχεία δείχνει ότι το επίπεδο του δομικού και θεσμικού ρατσισμού είναι τόσο σοβαρό που πιθανόν αποτρέπει τα θύματα από το να το αναφέρουν, γεγονός που θα μπορούσε να εξηγήσει την έλλειψη αναφορών για εσωτερικά περιστατικά εντός των ίδιων των μέσων ενημέρωσης.

- **Ρατσιστική αστυνόμευση και ατιμωρησία:** Πρόσφατες εκθέσεις της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων (UNCERD) (2024) επιβεβαιώνουν σοβαρές ανησυχίες σχετικά με τη φυλετικά υποκινούμενη αστυνομική βία, το εθνικό προφίλ και την υπερβολική χρήση βίας, ιδίως κατά των Ρομά και των μη πολιτών (μετανάστες, αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες).

- **Εμπόδια στη δικαιοσύνη:** Η UNCERD εξέφρασε επίσης ανησυχία για το χαμηλό επίπεδο αναφοράς εγκλημάτων μίσους και φυλετικών διακρίσεων λόγω της έλλειψης εμπιστοσύνης των θυμάτων στις αρχές επιβολής του νόμου και του διαδεδομένου φόβου αντιποίνων. Αυτή η θεσμική αποτυχία σημαίνει ότι οι διακρίσεις συχνά κρύβονται ή δεν αντιμετωπίζονται, επιβεβαιώνοντας την πεποίθηση των ερωτηθέντων ότι ο ρατσισμός δεν αναγνωρίζεται ως δομικό πρόβλημα από τα κρατικά όργανα.

Η ευαισθητοποίηση των οργανώσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της κοινωνίας των πολιτών είναι υψηλή, χάρη στην άμεση τεκμηρίωση, ωστόσο τα στοιχεία δείχνουν μια συστημική έλλειψη αναγνώρισης του προβλήματος από τους κρατικούς και πολιτικούς παράγοντες:

- **Συχνή ρατσιστική βία:** Το Δίκτυο Καταγραφής Ρατσιστικής Βίας (RVRN) κατέγραψε συστηματικά πολυάριθμα περιστατικά ρατσιστικής βίας, που στοχεύουν κυρίως μετανάστες, πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο. Ο αριθμός των περιστατικών που καταγράφηκαν μέσω συνεντεύξεων με τα θύματα περιλαμβάνει:
 - 143 περιστατικά κατά μεταναστών/προσφύγων το 2013 (από συνολικά 166).
 - 74 περιστατικά που στοχεύουν μετανάστες/πρόσφυγες το 2018 (από συνολικά 117).
 - 89 περιστατικά εναντίον μεταναστών/προσφύγων το 2023 (από συνολικά 158).

- Συμμετοχή κρατικών αξιωματούχων: Οι πρόσφυγες, οι αιτούντες άσυλο και οι Ρομά εξακολουθούν να είναι θύματα συχνών εκφράσεων μίσους, στις οποίες μερικές φορές εμπλέκονται πολιτικοί και ακόμη και κρατικοί αξιωματούχοι (ECRI Report 2022). Η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών έχει επίσης εκφράσει την ανησυχία της για τις αναφορές εκφράσεων μίσους από πολιτικούς και την έλλειψη πληροφοριών σχετικά με τις έρευνες και τις καταδίκες αυτών των δημόσιων προσώπων (UNCERD Report 2024).
- Θεσμική αποτυχία: Οι αναφορές του Συνηγόρου του Πολίτη (ως μηχανισμού παρακολούθησης αυθαίρετων περιστατικών - EMIDIPA) δείχνουν μια συνεπή αναγνώριση περιπτώσεων που περιλαμβάνουν ρατσιστικά κίνητρα ή διακρίσεις σε αυθαίρετα περιστατικά:
 - 40 τέτοιες περιπτώσεις εντοπίστηκαν το 2021.
 - Το 2022 εντοπίστηκαν 28 περιπτώσεις.
 - 26 περιπτώσεις εντοπίστηκαν το 2023.
- Έλλειψη καταδίκης και ατιμωρησία: Παρά την αναγνώριση από τις ελληνικές αρχές της ανάγκης καταπολέμησης του ρατσισμού, συχνά παρατηρείται ευρέως διαδεδομένη ατιμωρησία για πράξεις ρητορικής μίσους και ανεπαρκής επίσημη καταδίκη (ECRI Report 2015).

2. Το πολιτιστικό και δημοσιογραφικό πλαίσιο: θέματα, μέθοδοι και φωνές στην αφήγηση για τη μετανάστευση

Αυτή η ενότητα διερευνά τη σχέση μεταξύ μετανάστευσης, ρατσισμού και της απεικόνισής της στο εξωτερικό τοπίο των μέσων ενημέρωσης.

Κυρίαρχες αφηγήσεις και εστίαση των μέσων ενημέρωσης

«Τα θέματα στα οποία επικεντρώνονται οι αφηγήσεις είναι **η εγκληματικότητα, το «βάρος» για την οικονομία και τη δημόσια υγεία, καθώς και το «βάρος» για την κοινωνική συνοχή**».

Συνέντευξη αριθ. 10

«Οι κύριες αφηγήσεις είναι αυτές της **«απειλής των μεταναστών»** και της **«ασφάλειας»**».

Συνέντευξη αριθ. 18.

• Σύγκλιση ως προς τα αρνητικά στερεότυπα

Υπάρχει καθολική συμφωνία μεταξύ των ερωτηθέντων ότι **τα μέσα ενημέρωσης βασίζονται κατά κύριο λόγο σε στερεότυπα απειλής και βάρους όταν καλύπτουν θέματα που αφορούν μετανάστες και πρόσφυγες**. Αυτές οι αφηγήσεις προσδιορίζονται με συνέπεια ως τριπλές: **Σύνδεση με το έγκλημα και την παραβατικότητα**, απεικόνιση ως **απειλή για την ασφάλεια ή τον πολιτισμό ή ως «εισβολή»** και πλαισίωση ως **οικονομικό βάρος για το κράτος**.

Αυτή η ομοφωνία δείχνει ότι η εστίαση των μέσων ενημέρωσης είναι γενικά περιορισμένη και αρνητική, συχνά

περιοριζόμενη στην «κρίση» της **μετανάστευσης**, με έμφαση στο έγκλημα, την ασφάλεια και τα σύνορα.

- **Αορατότητα και περιθωριοποίηση των φωνών**

Ένας άλλος τομέας καθολικής συμφωνίας είναι η **αορατότητα ή η περιθωριοποίηση των φωνών των ατόμων ξένης καταγωγής στις αφηγήσεις των μέσων ενημέρωσης**. Σπάνια δίνεται φωνή σε αυτά τα άτομα, ιδίως όταν συζητούνται θετικά θέματα ή όταν αναζητούνται για ρόλους ως εμπειρογνώμονες ή ενεργοί πολίτες. Η προοπτική τους απουσιάζει κατά κόρον από τον κυρίαρχο λόγο.

Διαφορά απόψεων σχετικά με το πλαίσιο και την ορατότητα

Είναι ενδιαφέρον ότι ένα σημείο διαφοροποίησης από άλλες απαντήσεις ήταν η ρητή αναγνώριση του «**πλαίσιου εθνικής ασφάλειας**». Το εύρημα αυτό υπογραμμίζει ότι το πλαίσιο της «εθνικής ασφάλειας» **χρησιμοποιείται ενεργά από κρατικούς φορείς για να δικαιολογήσουν πολιτικές αποτροπής, τις οποίες στη συνέχεια υιοθετούν και ενισχύουν τα μέσα ενημέρωσης**. Αυτό υποδηλώνει ότι οι αρνητικές αφηγήσεις των μέσων ενημέρωσης συχνά καθοδηγούνται από τον πολιτικό λόγο σε κρατικό επίπεδο.

Όσον αφορά την ορατότητα, ένας από τους ερωτηθέντες σημείωσε μια μικρή, αλλά άνιση, αύξηση της ορατότητας σε σύγκριση με το παρελθόν. **Αν και μπορεί να υπάρχει μια οριακή αύξηση της παρουσίας ξένων φωνών, τονίστηκε ότι αυτές οι φωνές δεν ακούγονται εξίσου με τις**

φωνές των Ελλήνων, επιβεβαιώνοντας ότι οι θεμελιώδεις ανισορροπίες εξουσίας παραμένουν ακόμη και όταν γίνονται προσπάθειες ένταξης.

A. Αναφορά για τον ρατσισμό και στρατηγική επικοινωνίας

«Αναφέρεται σπάνια και περιστασιακά, αντιμετωπίζεται ως **«μεμονωμένα περιστατικά»** και όχι ως **δομικό πρόβλημα**».

Συνέντευξη αριθ. 7

Τα κύρια ευρήματα δείχνουν μια **ισχυρή σύγκλιση** μεταξύ των ερωτηθέντων ότι ο **ρατσισμός γενικά ΔΕΝ αναγνωρίζεται ή αναφέρεται ως δομικό, συστημικό πρόβλημα** στα κυρίαρχα ελληνικά μέσα ενημέρωσης. Αντίθετα, αντιμετωπίζεται συνήθως ως **μεμονωμένο περιστατικό** – όπως μια συγκεκριμένη ρατσιστική επίθεση ή προσβλητικό σχόλιο – το οποίο τελικά περιορίζει την κατανόηση του κοινού για τη συστημική του φύση μέσα στην κοινωνία.

Παρατηρήθηκε μια **απόκλιση** σχετικά με τον **βαθμό αναγνώρισης**. Η μειοψηφία των ερωτηθέντων τόνισε ότι, ενώ τα μέσα ενημέρωσης μπορεί να αγνοούν ή να μην καλύπτουν τον δομικό ρατσισμό, αναγνωρίζουν και αναφέρουν τις **ακραίες και βίαιες μορφές του**.

Επιπλέον, υπάρχει μια **ισχυρή πλειοψηφική συμφωνία** σχετικά με ένα σημαντικό **έλλειμμα στην ικανότητα καθορισμού αποτελεσματικών στρατηγικών επικοινωνίας** και εναλλακτικών αντιρατσιστικών αφηγήσεων. Αυτό υποδηλώνει ότι οι οργανώσεις και οι υποστηρικτές αγωνίζονται να

δημιουργήσουν μηνύματα που μπορούν να αντισταθμίσουν με επιτυχία τις κυρίαρχες, αρνητικές αφηγήσεις των μέσων ενημέρωσης.

Ωστόσο, μια **λεπτή απόκλιση** παρουσιάζει μια διαφορετική προοπτική. Αυτό το επιχείρημα υποδηλώνει ότι το πρόβλημα **δεν έγκειται στην ποιότητα των εναλλακτικών αφηγήσεων καθεαυτών**, αλλά μάλλον στην **ικανότητα να μεταδίδονται ή να διαδίδονται** αυτά τα μηνύματα αποτελεσματικά στα και μέσω των κυρίαρχων μέσων ενημέρωσης. Από αυτή την άποψη, το εμπόδιο δεν αφορά τόσο τη διαμόρφωση του μηνύματος όσο την εξασφάλιση της απαραίτητης πρόσβασης στα μέσα ενημέρωσης και της προβολής που απαιτείται για να αμφισβητηθούν οι καθιερωμένες αφηγήσεις.

B. Καλές πρακτικές και παρεμβάσεις

*«Υπάρχει ένα έλλειμμα που μπορεί να επιλυθεί μόνο με **συνεχή και ενημερωμένη κατάρτιση**, καθώς και με εξειδικευμένους/ ευαισθητοποιημένους επαγγελματίες σε ένα ευρύτερο πλαίσιο».*

Συνέντευξη αριθ. 5

Οι καλές πρακτικές που αναφέρονται προέρχονται γενικά από τους μη παραδοσιακούς τομείς των μέσων ενημέρωσης και της κοινωνίας των πολιτών, οι οποίες περιλαμβάνουν:

- **Εκπαίδευση και εργασία:** Προγράμματα εκπαίδευσης δημοσιογράφων και δημιουργία εργαλείων για τα μέσα ενημέρωσης.
- **Προσωπικές ιστορίες:** Εστιασμένες προσπάθειες για την προβολή

προσωπικών ιστοριών και αντιπαραθετικών αφηγήσεων.

Οι βασικές προτεινόμενες παρεμβάσεις που προτάθηκαν από τους ερωτηθέντες για την κάλυψη του ελλείμματος επικοινωνίας περιλαμβάνουν **τη συνεχή, ενημερωμένη κατάρτιση** και, το πιο σημαντικό, **τη συμμετοχή πολιτών τρίτων χωρών στις δομές λήψης αποφάσεων** των οργανισμών και των μέσων ενημέρωσης.

Η έρευνα από πηγές δεδομένων ενισχύει σημαντικά την ανάλυση της αρνητικής παρουσίας των μέσων ενημέρωσης, προσθέτοντας παράλληλα το πλαίσιο της ευπάθειας των μέσων ενημέρωσης στην Ελλάδα.

- **Ασφαλειοποίηση και διπλή γλώσσα:** Οι εκθέσεις επιβεβαιώνουν ότι η μετανάστευση είναι έντονα πολιτικοποιημένη και ολοένα περισσότερο «**ασφαλειοποιημένη**». Οι πολιτικοί συχνά χρησιμοποιούν «στρατηγική διπλή γλώσσα», όπου ανθρωπιστική ρητορική αξιοποιείται για να δικαιολογήσει αποκλειστικές πολιτικές και περιοριστικά μέτρα (GNCHR 2023, Serafis et al. 2023). Αυτό τροφοδοτεί άμεσα το μιντιακό αφήγημα που περιγράφουν οι συμμετέχοντες, το οποίο παρουσιάζει το ζήτημα ως θέμα **εθνικής ασφάλειας** και προστασίας των συνόρων.
- **Φυλετικοποιημένη και έμφυλη πλαισίωση:** Η ανάλυση των μέσων ενημέρωσης δείχνει ότι οι νεαροί άνδρες μετανάστες, ιδίως εκείνοι που προέρχονται από την Αφρική και τη Μέση Ανατολή, **απεικονίζονται δυσανάλογα**

ως απειλές, ενώ οι γυναίκες και τα παιδιά συχνά παρουσιάζονται ως «άξια» θύματα (Papadopoulos 2022, Maroukis & Skleparis, 2018). Αυτή η επιλεκτική συμπόνια ενισχύει τους περιοριστικούς συνοριακούς ελέγχους που στοχεύουν κυρίως τους άνδρες.

- **Ρητορική «ΕΜΕΙΣ εναντίον ΑΥΤΩΝ»:** Έρευνες επιβεβαιώνουν ότι τα ελληνικά μέσα ενημέρωσης χρησιμοποιούν μια ρητορική «ΕΜΕΙΣ» εναντίον «ΑΥΤΩΝ», συχνά ταξινομώντας τους δράστες εγκλημάτων με βάση την εθνικότητά τους και παρουσιάζοντας τον πολυπολιτισμικό χαρακτήρα της κοινωνίας ως απειλή (Serafis et al. 2023, GNCHR 2023, ENAR Shadow Report 2011).
- **Πλαίσιο ελευθερίας των μέσων ενημέρωσης:** Πρέπει να τονιστεί ότι η Ελλάδα εξακολουθεί να κατατάσσεται χαμηλά στην ΕΕ όσον αφορά την ελευθερία του Τύπου. Οι δημοσιογράφοι λειτουργούν σε ένα εχθρικό περιβάλλον, αντιμετωπίζοντας κρατική επιτήρηση, κυβερνητική παρέμβαση και καταχρηστικές αγωγές (SLAPP) (HRW 2023). Αυτό το εχθρικό περιβάλλον παρέχει μια δομική εξήγηση για το γιατί τα mainstream μέσα ενημέρωσης αποφεύγουν να αμφισβητήσουν την αφήγηση της κυβέρνησης ή να αναγνωρίσουν τον ρατσισμό ως δομικό ζήτημα – είναι θέμα επαγγελματικής ασφάλειας.

Συνολικά, τα στοιχεία επιβεβαιώνουν ότι τα μέσα ενημέρωσης και η δημόσια σφαίρα κυριαρχούνται από αρνητικές,

στερεοτυπικές και ασφαλιστικές αφηγήσεις. Το πρόβλημα του ρατσισμού, της μισαλλοδοξίας και των διακρίσεων ήταν ιστορικά ιδιαίτερα οξύς έναντι του πληθυσμού των Ρομά, των Αλβανών και άλλων μεταναστών, καθώς και της μουσουλμανικής μειονότητας (Έκθεση ECRI 2000). Οι αφηγήσεις συχνά επικεντρώνονται σε μια επιθετική ρητορική σχετικά με τους μετανάστες που λαμβάνουν **καλύτερη μεταχείριση** από τις αρχές κοινωνικής πρόνοιας, τους πρόσφυγες και τους μετανάστες που παρουσιάζονται ως **απειλή για την εθνική κυριαρχία** και τον διαρκή **μύθο των υψηλότερων ποσοστών εγκληματικότητας** μεταξύ του μεταναστευτικού πληθυσμού, ο οποίος προωθείται μέσω των κοινωνικών μέσων (2023 ENAR Shadow Report).

Η ρητορική μίσους, ειδικότερα, έχει καταστεί σημαντικό ζήτημα στον ελληνικό διαδικτυακό δημόσιο χώρο, εκδηλώνοντας συχνά **ρατσισμό, αντιμεταναστευτικά συναισθήματα και εθνικισμό**. Μια μελέτη του 2024 σημειώνει μάλιστα την **κανονικοποίηση της διακριτικής ρητορικής** στο ψηφιακό τοπίο (2024 Tsirbas & Zirganou-Kazolea). Σύμφωνα με άλλη μελέτη, οι επαγγελματίες της επικοινωνίας και οι εργαζόμενοι στα μέσα ενημέρωσης **παράγουν περιεχόμενο ρητορικής μίσους τόσο σκόπιμα, για να αποκτήσουν προβολή, όσο και ακούσια, λόγω της αδυναμίας τους να το αναγνωρίσουν** (2023 Cochliou et al.). Επιπλέον, η αύξηση του μίσους και της βίας κατά των μεταναστών έχει συνδεθεί με **το ξενοφοβικό και αντιμεταναστευτικό**

κλίμα που τροφοδοτείται από την οικονομική κρίση, με ακροδεξιούς πολιτικούς να κηρύσσουν «εμφύλιο πόλεμο με τους μετανάστες» (2014 ENAR Shadow Report). Ωστόσο, ενώ η κοινή γνώμη διατηρεί **σταθερά αρνητική στάση** απέναντι στη μετανάστευση, οι φωνές των ίδιων των μεταναστών και των προσφύγων παραμένουν σε μεγάλο βαθμό αόρατες στην αφήγηση των mainstream μέσων ενημέρωσης, τα οποία προτιμούν να εστιάζουν στην ασφάλεια και την εγκληματικότητα.

3. Οι πολιτικές πρόληψης και η παραγωγή εναλλακτικών (ή δημιουργικών) αφηγήσεων

Σε αυτή την ενότητα περιγράφονται λεπτομερώς τα προληπτικά μέτρα που λαμβάνουν οι οργανώσεις για να διασφαλίσουν την ένταξη και να προωθήσουν ποικίλες πρακτικές επικοινωνίας.

A. Προώθηση του διαλόγου και της πολιτισμικής αναγνώρισης

«Πιστεύουμε ότι δεν υπάρχει ανάγκη για ειδικές πολιτικές, επειδή **η ένταξη και η αποδοχή είναι βασικές αξίες** για εμάς, τις οποίες εφαρμόζουμε στην πράξη».

Συνέντευξη αριθ. 4

Οι απαντήσεις στις συνεντεύξεις αποκαλύπτουν ότι η πρόληψη βασίζεται στην υλοποίηση της ισότητας και της επικοινωνίας.

- **Διάλογος και αμοιβαία κατανόηση:** Η κοινή προσέγγιση που προτείνεται είναι η ένταξη διαφορετικών ατόμων στην

καθημερινή λειτουργική ζωή - **ισότιμη συμμετοχή σε συζητήσεις, κοινά έργα και ανοιχτά κανάλια επικοινωνίας**. Το Ελληνικό Φόρουμ Μεταναστών αποτελεί μια σαφή απόκλιση, όπου ο διάλογος μεταξύ διαφορετικών κοινοτήτων αποτελεί **τον βασικό, δομικό του στόχο**.

- **Πολιτιστική δέσμευση:** Όλα τα άτομα που ρωτήθηκαν έδειξαν μια **ισχυρή, ρητή δέσμευση** για την αναγνώριση και την εκτίμηση των διαφορετικών ατομικών και πολιτισμικών υποβάθρων, η οποία συχνά επισημοποιείται σε **κώδικες δεοντολογίας** ή δηλώσεις αποστολής.
- **Γλώσσα χωρίς αποκλεισμούς:** Υπάρχει **ισχυρή σύγκλιση** μεταξύ των συμμετεχόντων ως προς τη συνειδητή χρήση «χωρίς αποκλεισμούς» και μη διακριτικής γλώσσας τόσο στις εσωτερικές όσο και στις εξωτερικές επικοινωνίες.

B. Κατάρτιση και εκπαίδευση

Με βάση το περιεχόμενο των 18 συνεντεύξεων, οι απαντήσεις στην ερώτηση - «Προγραμματίζονται στο χώρο εργασίας σας εκπαιδευτικά σεμινάρια και εργαστήρια για τις ίσες ευκαιρίες και την πρόληψη όλων των μορφών διακρίσεων;» - αποκαλύπτουν ένα ευρύ φάσμα πρακτικών μεταξύ των οργανισμών, από την ενεργή, συνεχή εκπαίδευση έως την πλήρη απουσία τέτοιων προγραμμάτων, συχνά λόγω της αντιληπτής έλλειψης ανάγκης ή οικονομικών περιορισμών. Πιο συγκεκριμένα:

Περιορισμένη ή ανύπαρκτη κατάρτιση (απόψεις της πλειοψηφίας)

Τα ευρήματα δείχνουν ότι η **πλειοψηφία** των οργανισμών που συμμετείχαν στη συνέντευξη είτε έχουν **περιορισμένη ικανότητα κατάρτισης** είτε πιστεύουν **ότι δεν είναι απαραίτητη η κατάρτιση**, αντιπροσωπεύοντας 16 από τις 18 συνολικές απαντήσεις:

- **Περιορισμένη εκπαίδευση (σύμφωνα με 8 ερωτηθέντες):** Ένας σημαντικός αριθμός οργανισμών διοργανώνει ή προγραμματίζει εκπαιδευτικές συνεδρίες, αλλά **η συχνότητά τους είναι πολύ περιορισμένη**. Ο κύριος λόγος που αναφέρεται για αυτόν τον περιορισμό είναι η **έλλειψη οικονομικών πόρων**. Συχνά, ο οργανισμός συμμετέχει μόνο σε εξωτερικά προγράμματα, ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις, υποδηλώνοντας την αδυναμία διατήρησης εσωτερικών, συνεχών προσπαθειών εκπαίδευσης.
- **Δεν έχει προγραμματιστεί εκπαίδευση (σύμφωνα με 8 ερωτηθέντες):** Ένας ίσος αριθμός οργανώσεων δήλωσε ότι **δεν έχει προγραμματιστεί ή δεν θεωρείται απαραίτητη τέτοια εκπαίδευση**. Οι συνηθέστεροι λόγοι σχετίζονται με τη φύση της ίδιας της οργάνωσης. Για παράδειγμα, η οργάνωση μπορεί να είναι μια **οργάνωση ανθρωπίνων δικαιωμάτων** που ήδη παρέχει αυτό το είδος εκπαίδευσης εξωτερικά, ή απλά **υποθέτει ότι υπάρχει ήδη ένα περιβάλλον χωρίς διακρίσεις** εσωτερικά, αρνούμενη έτσι την ανάγκη για συγκεκριμένη εκπαιδευτική παρέμβαση.

Συνεχής εκπαίδευση (μειοψηφική άποψη)

Μόνο μια μικρή μειοψηφία **δύο ερωτηθέντων** δηλώνει ότι έχει μια ισχυρή και συνεχή δέσμευση στην εκπαίδευση. Αυτές οι οργανώσεις επιβεβαιώνουν ότι **προγραμματίζονται, πραγματοποιούνται και/ή αντιπροσωπεύουν μια συνεχή διαδικασία μάθησης και αυτοβελτίωσης** εκπαιδεύσεις, σεμινάρια και εργαστήρια σχετικά με τις ίσες ευκαιρίες και τις διακρίσεις. Αυτή η μειοψηφική ομάδα αντιπροσωπεύει τις μόνες περιπτώσεις όπου η εκπαίδευση κατά των διακρίσεων θεωρείται **αναπόσπαστο και διαρκές μέρος της επαγγελματικής ανάπτυξης**.

3.1 Μέσα ενημέρωσης και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών: σύγκριση στρατηγικών

Μετά την ολοκλήρωση της ανάλυσης των απαντήσεων που έδωσαν οι ερωτηθέντες, είναι σημαντικό να επεκταθούμε περισσότερο στο έλλειμμα της επικοινωνιακής στρατηγικής για εναλλακτικές αφηγήσεις, το οποίο **πλαισιώνεται από τη σημαντική πίεση που ασκεί το κράτος στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών (ΟΚΠ)** που υποστηρίζουν αυτές τις αφηγήσεις. Από το 2019, η ελληνική κυβέρνηση έχει υιοθετήσει μια **εχθρική αφήγηση κατά των ΜΚΟ που ασχολούνται με τη μετανάστευση**, συμπεριλαμβανομένων κατηγοριών για «βαθιά και σκοτεινά δίκτυα συμφερόντων ΜΚΟ». Ακολούθησε η θέσπιση ενός περιοριστικού νομικού πλαισίου για την εγγραφή των ΜΚΟ, το οποίο οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών έχουν αμφισβητήσει νομικά ως παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Αυτή η κυβερνητική δράση περιορίζει την ικανότητα, τη χρηματοδότηση και την εμπιστοσύνη του κοινού στους κύριους φορείς που είναι υπεύθυνοι για την παραγωγή αντι-αφηγήσεων.

Τα στοιχεία δείχνουν ότι στην Ελλάδα οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών (ΟΚΠ) είναι οι κύριες κινητήριες δυνάμεις της αντιρατσιστικής δράσης, ενώ τα μέσα ενημέρωσης και οι προσπάθειες του κράτους είναι είτε ανεπαρκείς είτε ενεργά εχθρικές, μια τάση που πρέπει να αλλάξει σημαντικά.

- **Στρατηγική των ΟΚΠ (τεκμηρίωση και υπεράσπιση):** Οι ΟΚΠ, ιδίως το **Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας** (βασική πηγή των δεδομένων αυτών), εφαρμόζουν τη ζωτικής σημασίας στρατηγική της **τεκμηρίωσης της ρατσιστικής βίας** μέσω συνεντεύξεων με τα θύματα. Άλλες ΜΚΟ έχουν επαινεθεί για το έργο τους υπέρ των μεταναστών (έκθεση ECRJ 2022).
- Ελλείψεις του κράτους/των μέσων ενημέρωσης:
 - Το κράτος έχει επικριθεί για τη **μη εφαρμογή συγκεκριμένης πολιτικής** για την καταπολέμηση των διακρίσεων και για τη μη λήψη μέτρων για την ενημέρωση των πολιτών ή την εκπαίδευση των δικαστών/ αστυνομικών (Έκθεση ENAR 2011).
 - Μια πρωτοβουλία όπως η **Χάρτα της Ειδομένης** από την Ένωση Συντακτών Ημερήσιων Εφημερίδων δημιουργήθηκε για την παρακολούθηση της παραπληροφόρησης, αλλά, όπως

σημειώνει ένας από τους ερωτηθέντες, η αποτελεσματικότητά της έχει στην πράξη **εξασθενήσει**.

3.2. Θεσμικός ρατσισμός

Η επιμονή των αρνητικών αφηγήσεων των μέσων ενημέρωσης δεν είναι απλώς συνέπεια της δημοσιογραφικής μεροληψίας ή της έλλειψης κατάρτισης, αλλά **ενισχύεται δομικά από τις ενέργειες των πολιτικών υπευθύνων λήψης αποφάσεων**. Τα ευρήματα τόσο από τις συνεντεύξεις όσο και από την έρευνα τεκμηρίωσης καταδεικνύουν μια συντριπτική συναίνεση ότι ο ρατσισμός αγνοείται σε μεγάλο βαθμό ως συστημικό, θεσμικό πρόβλημα, και αντίθετα περιορίζεται σε μεμονωμένα περιστατικά. Αυτή η παράλειψη επιτείνεται από τη ρητή χρήση **του πλαισίου της «εθνικής ασφάλειας»** από κρατικούς φορείς για να δικαιολογήσουν πολιτικές αποτροπής, οι οποίες στη συνέχεια υιοθετούνται γρήγορα και ενισχύονται από τα μέσα ενημέρωσης. **Διαμορφώνοντας** συνεχώς τη δημόσια συζήτηση μέσα από το πρίσμα της **απειλής, της κρίσης και του ελέγχου των συνόρων**, οι πολιτικοί ηγέτες δημιουργούν αποτελεσματικά το ρητορικό πλαίσιο – και μάλιστα παρέχουν την αιτιολόγηση – για να αντιμετωπίζουν τους μετανάστες και τους αλλοδαπούς όχι ως πολίτες ή κατοίκους, αλλά ως ζητήματα ασφάλειας. Αυτή η πολιτική διαμόρφωση **απομονώνει έτσι τους θεσμούς από την ευθύνη** και συσκοτίζει ενεργά την πραγματικότητα του **θεσμικού ρατσισμού** σε τομείς όπως η πρόσβαση στην απασχόληση και η δίκαιη εκπροσώπηση, εξασφαλίζοντας ότι παραμένει μη αναγνωρισμένη και αδιαμφισβήτητη.

1. Συστημικές αποτυχίες στη νομική προστασία και την επιβολή του νόμου

Το κράτος έχει επανειλημμένα αποτύχει να μετατρέψει τους νόμους κατά των διακρίσεων σε αποτελεσματικές δράσεις, οδηγώντας σε ένα κλίμα ατιμωρησίας:

- **Ανεπαρκής νομική επιβολή:** Οι διατάξεις του ποινικού δικαίου **δεν επιβάλλονται σε επαρκή βαθμό για να περιορίσουν τις ρατσιστικές πράξεις** (ECRI, 2004). Ακόμη και μετά την ψήφιση του νόμου 3304/2005 και του νόμου 4443/2016 (που απαγορεύουν τις διακρίσεις), ο αντίκτυπός τους στην απασχόληση ομάδων όπως οι Ρομά, οι Μουσουλμάνοι στη Δυτική Θράκη και οι μετανάστες ήταν περιορισμένος, καθώς οι ομάδες αυτές **συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν διακρίσεις** (ECRI, 2009 και 2022).
- **Ευρέως διαδεδομένη ατιμωρησία:** Υπάρχει **ευρέως διαδεδομένη ατιμωρησία για πράξεις ρητορικής μίσους και ανεπαρκής επίσημη καταδίκη** τέτοιων πράξεων, ακόμη και όταν η υποκίνηση προέρχεται από εκπροσώπους πολιτικών κομμάτων (ECRI, 2015).
- **Αδυναμία διερεύνησης:** Η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών (UNCERD, 2024) έχει εκφράσει την ανησυχία της για την **έλλειψη πληροφοριών σχετικά με τις έρευνες, τις διώξεις και τις καταδίκες** για ρητορική μίσους και εγκλήματα μίσους, ιδίως όταν εμπλέκονται πολιτικοί και δημόσια πρόσωπα.

2. Διακριτικές πρακτικές από τις αρχές επιβολής του νόμου και αυθαίρετη συμπεριφορά

Ρατσιστικά κίνητρα εντοπίζονται άμεσα στις ενέργειες του ένστολου προσωπικού, όπως τεκμηριώνεται από τον Εθνικό Μηχανισμό Διερεύνησης Αυθαίρετων Περιστατικών (Συνήγορος του Πολίτη). Οι εκθέσεις του Συνηγόρου του Πολίτη εντοπίζουν συστηματικά περιπτώσεις αυθαίρετης συμπεριφοράς από την Ελληνική Αστυνομία και την Ακτοφυλακή που περιλαμβάνουν **ρατσιστικά κίνητρα ή διακρίσεις: 40 περιπτώσεις το 2021, 28 το 2022 και 26 το 2023**. Αυτή η τακτική τεκμηρίωση επιβεβαιώνει ότι η διάκριση είναι ενσωματωμένη στις πρακτικές των αρχών επιβολής του νόμου (Greek Ombudsman, 2022, 2024, 2025). Από την άλλη πλευρά, εντοπίζεται επανειλημμένα η πρακτική των **παράνομων επαναπροωθήσεων**, δηλαδή της άμεσης, βίαιης απομάκρυνσης ατόμων στα σύνορα χωρίς τη δέουσα διαδικασία. Αυτή η άτυπη κρατική πρακτική συνιστά **παραβίαση της προσωπικής ελευθερίας** και μη τήρηση της διαδικασίας σύλληψης (Greek Ombudsman, 2022, 2024). Αυτή η διαρθρωτική πολιτική ελέγχου των συνόρων λειτουργεί ως θεσμοθετημένη μορφή διακρίσεων κατά των αιτούντων άσυλο και των παράτυπων μεταναστών.

3. Αποκλεισμός μέσω πολιτικής παράλειψης και εχθρότητας προς την κοινωνία των πολιτών

Ο θεσμικός ρατσισμός χαρακτηρίζεται επίσης από ένα σκόπιμο κενό πολιτικής στον τομέα της ένταξης, το οποίο επιδεινώνεται

από ενέργειες κατά μη κυβερνητικών φορέων. Η Ελλάδα έχει επανειλημμένα επικριθεί για τη μακροχρόνια αποτυχία της να εφαρμόσει μια **συγκεκριμένη, ολοκληρωμένη και στοχευμένη πολιτική ένταξης** των μεταναστών. Τα υφιστάμενα μέτρα περιγράφονται ως **αποσπασματικά και αντιφατικά** (ECRI, 2004; ENAR, 2013). Αυτή η παράλειψη έχει ως αποτέλεσμα **την «ισότητα στα χαρτιά»**, αλλά όχι στην πραγματικότητα για τους μετανάστες και τους πρόσφυγες (Pantazi Psatha 2024). Επιπλέον, το κράτος έχει υπονομεύσει ενεργά τις προσπάθειες της κοινωνίας των πολιτών, η οποία συχνά καλύπτει τα κενά που αφήνει η θεσμική αποτυχία. Μια υπουργική απόφαση του 2020 εισήγαγε **αυστηρότερους κανόνες εγγραφής και λειτουργίας για τις ΜΚΟ** που δραστηριοποιούνται στον τομέα της υποστήριξης των μεταναστών, θέτοντας **σε κίνδυνο** τις δυνατότητές τους να βοηθήσουν τους μετανάστες (ECRI, 2022). Αυτό το διαρθρωτικό εμπόδιο περιορίζει την ικανότητα των οργανώσεων να αμφισβητήσουν τις θεσμικές πρακτικές και να παρέχουν εναλλακτική υποστήριξη. Συνοψίζοντας, συνιστάται έντονα ότι ο θεσμικός ρατσισμός στην Ελλάδα είναι ένα πολύπλευρο ζήτημα που περιλαμβάνει τη μη εφαρμογή της νομοθεσίας, την ευρεία κατάχρηση εξουσίας από ένστολο προσωπικό και στρατηγικές πολιτικές αποφάσεις (ή παραλείψεις) που δημιουργούν και διατηρούν εμπόδια στην ένταξη και την προστασία συγκεκριμένων φυλετικών ομάδων και ομάδων μη πολιτών.

3.3. Pushbacks

Το ζήτημα της μετανάστευσης και των παράνομων επαναπροωθήσεων αποτελεί μία από τις πιο σοβαρές εκδηλώσεις θεσμικού ρατσισμού και παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ελλάδα. Παρουσιάζεται ως μια **πολιτική ασφάλειας του κράτους** που υπερισχύει του διεθνούς δικαίου και των ανθρωπιστικών ανησυχιών.

1. Η Ασφαλειοποίηση της Μετανάστευσης

Η υποκείμενη θεσμική προσέγγιση στην Ελλάδα δεν αντιμετωπίζει τη μετανάστευση ως ανθρωπιστικό ή κοινωνικό ζήτημα, αλλά κυρίως ως **απειλή για την εθνική ασφάλεια**, κάτι στο οποίο συχνά επικεντρώνονται τα μέσα ενημέρωσης, όπως μπορεί να διαπιστωθεί από τους ερωτηθέντες.

- **Πολιτική ρητορική:** Οι πρόσφυγες και οι μετανάστες παρουσιάζονται συχνά στον πολιτικό λόγο και στα μέσα ενημέρωσης ως **απειλή για την εθνική κυριαρχία** (ENAR Shadow Report, 2023). Αυτή η αφήγηση δημιουργεί δημόσια και θεσμική υποστήριξη για ακραία μέτρα ελέγχου.
- **Αντίφαση αρχών:** Αυτή η προσέγγιση έρχεται σε έντονη αντίθεση με την αρχαία ελληνική έννοια της *φιλοξενίας* (φιλοξενία προς τους ξένους). Μέχρι την προσφυγική κρίση του 2015, κάθε συλλογική θετική στάση είχε επισκιάσει από **ανησυχίες για την ασφάλεια** και την **ποινικοποίηση της παράτυπης μετανάστευσης** (ISD, 2021).

2. Η φύση των παράνομων επαναπροωθήσεων

Οι παράνομες επαναπροωθήσεις δεν αποτελούν μεμονωμένα περιστατικά, αλλά μια συστηματική, τεκμηριωμένη πρακτική που αποτελεί βασικό μέρος της στρατηγικής διαχείρισης των συνόρων του κράτους. Οι εκθέσεις του Συνηγόρου του Πολίτη της Ελλάδας υποστηρίζουν την ύπαρξη μιας «**de facto γενικής πολιτικής**» που παραβιάζει το δικαίωμα της προσωπικής ελευθερίας και συνιστά **μη τήρηση της ορθής διαδικασίας σύλληψης και επιστροφής** (Greek Ombudsman, 2022, 2024). Αυτό σημαίνει ότι η πρακτική αυτή επιτρέπεται ή, τουλάχιστον, γίνεται συστηματικά ανεκτή σε θεσμικό επίπεδο. Πρέπει να τονιστεί ότι η ανεξάρτητη αρχή επιβεβαιώνει επίσης τη συμμετοχή μελών της Ελληνικής Αστυνομίας και του Ελληνικού Λιμενικού Σώματος σε περιστατικά με **ρατσιστικά κίνητρα ή διακρίσεις** (Greek Ombudsman, 2022, 2024, 2025).

3. Η θεσμική αντίδραση στις παράνομες επαναπροωθήσεις

Η θεσμική αντίδραση χαρακτηρίζεται από άρνηση, έλλειψη λογοδοσίας και καταστολή όσων αμφισβητούν την πρακτική αυτή. Παρά την τεκμηρίωση των επαναπροωθήσεων, υπάρχει **θεσμική έλλειψη διαφάνειας και λογοδοσίας**. Οι αναφορές σχετικά με την έλλειψη πληροφοριών για τις έρευνες και τις διώξεις αυθαίρετων πράξεων είναι σχετικές εδώ, υποδηλώνοντας ότι οι υπεύθυνοι για τις επαναπροωθήσεις συχνά ενεργούν με ατιμωρησία. Επιπλέον, οι προσπάθειες των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών

(ΟΚΠ) να βοηθήσουν και να προστατεύσουν τους μετανάστες υπονομεύονται ενεργά. Η θέσπιση από το κράτος **αυστηρότερων κανόνων εγγραφής και λειτουργίας για τις ΜΚΟ** και η **ποινικοποίηση της αλληλεγγύης** θεωρούνται δομικές προσπάθειες για την αποσιώπηση των μαρτύρων και των επικριτών της πολιτικής των επαναπροωθήσεων (ECRI, 2022; Human Rights Watch, 2023). Αυτή η θεσμική εχθρότητα καθιστά δύσκολη την αποτελεσματική τεκμηρίωση ή αμφισβήτηση της πολιτικής, ακόμη και από τα ίδια τα μέσα ενημέρωσης.

3.4. Ρητορική μίσους κατά των Υπερασπιστών Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Το ζήτημα της ρητορικής μίσους στην Ελλάδα είναι βαθύ, εκτείνεται από τις διαδικτυακές πλατφόρμες έως τα υψηλότερα επίπεδα του πολιτικού διαλόγου και τροφοδοτεί άμεσα την διαδεδομένη εχθρότητα προς τους υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

1. Η διάδοση και η κανονικοποίηση της ρητορικής μίσους

Η ρητορική μίσους δεν περιορίζεται σε περιθωριακές πλατφόρμες· έχει γίνει ένα διαδεδομένο και συχνά **κανονικοποιημένο** στοιχείο της ελληνικής δημόσιας σφαίρας, με σαφείς συνδέσεις με την πολιτική και τα mainstream μέσα ενημέρωσης.

- **Ενσωμάτωση του εξτρεμισμού:**

Μελέτες για την ελληνική διαδικτυακή δημόσια σφαίρα υπογραμμίζουν την **κανονικοποίηση της διακριτικής ρητορικής** στο ψηφιακό τοπίο (Tsirbas

& Zirganou-Kazolea, 2024). Αυτή η ρητορική μίσους εκδηλώνεται συχνά ως **ρατσισμός, αντιμεταναστευτικό συναίσθημα, εθνικισμός** και μερικές φορές συνυφαίνεται με σεξισμό και ομοφοβία.

- **Πολιτική τροφοδότηση:** Τα δεδομένα δείχνουν σταθερά μια πολιτική ρίζα. Έχει σημειωθεί **ισχυρή αύξηση των επιπέδων υποκίνησης φυλετικού μίσους** στο πλαίσιο του **δημόσιου διαλόγου, μεταξύ άλλων και από εκπροσώπους πολιτικών κομμάτων** (ECRI, 2015). Αυτό νομιμοποιεί και ενθαρρύνει τη ρητορική μίσους στο ευρύτερο κοινό.
- **Στοχευόμενες ομάδες:** Η ρητορική στρέφεται σταθερά κατά των πιο ευάλωτων ομάδων: **προσφύγων, αιτούντων άσυλο και άλλων μεταναστών/τριών**, καθώς και Ρομά και μελών των κοινοτήτων ΛΟΑΤΙ (ECRI, 2022).
- **Αποτυχία επίσημης καταδίκης:** Παρά το προφανές πρόβλημα, δεν υπάρχει **επαρκής επίσημη καταδίκη** της ρητορικής μίσους, δημιουργώντας ένα κλίμα ανοχής και ατιμωρησίας (ECRI, 2015). Η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών εξέφρασε επίσης την ανησυχία της σχετικά με τη **χρήση ρατσιστικής ρητορικής μίσους από πολιτικούς** και την έλλειψη λογοδοσίας (UNCERD, 2024).

2. Η στοχοποίηση και η ποινικοποίηση των υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (ρητορική κατά των υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων)

Η εχθρότητα προς τους υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αποτελεί μια σοβαρή μορφή θεσμικής και κοινωνικής ρητορικής μίσους, με σκοπό να σιωπήσει όσους αμφισβητούν τις αντιμεταναστευτικές πολιτικές. Οι υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και οι υπάλληλοι οργανώσεων που προσφέρουν υπηρεσίες υποστήριξης προσφύγων είναι οι ίδιοι στόχοι **ρατσιστικής βίας**. Το Δίκτυο Καταγραφής Ρατσιστικής Βίας (RVRN) κατέγραψε με συνέπεια τα εξής:

- **Το 2018:** Οι υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων υπήρξαν θύματα σε **7 περιστατικά** ρατσιστικής βίας (RVRN, 2019).
- **Το 2019:** Οι υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων έγιναν στόχος περιστατικών λόγω **της σχέσης τους με πρόσφυγες και μετανάστες** (RVRN, 2020).
- **Το 2020 και το 2021:** συνέχισαν να αποτελούν στόχους, μαζί με τα καταφύγια και τις εγκαταστάσεις που παρήχαν (RVRN, 2021, 2022).

Επιπλέον, η πιο σημαντική μορφή ρητορικής είναι η **επιθετική ρητορική και η καταστολή** από κρατικούς φορείς. Η αφήγηση της ελληνικής κυβέρνησης περιλαμβάνει ισχυρισμούς για «βαθιά και σκοτεινά δίκτυα συμφερόντων ΜΚΟ» (ENAR Shadow Report, 2023). Αυτό εκδηλώθηκε με την **ποινικοποίηση της αλληλεγγύης**,

όπως σημειώνεται σε εκθέσεις που τεκμηριώνουν την κατάχρηση εξουσίας από τις αρχές επιβολής του νόμου και την αποτυχία προστασίας των δικαιωμάτων των αιτούντων άσυλο (Human Rights Watch, 2023), καθώς και με **υπουργικές αποφάσεις** που εισάγουν αυστηρότερους κανόνες εγγραφής και λειτουργίας για τις ΜΚΟ, οι οποίοι θέτουν σε κίνδυνο τη λειτουργικότητά τους και εκλαμβάνονται ως θεσμική προσπάθεια να σιγήσουν οι επικριτές της κρατικής πολιτικής, ιδίως όσον αφορά τις επαναπροωθήσεις (ECRI, 2022). Τέλος, το ζήτημα δεν είναι απλώς η ατομική μισαλλοδοξία, αλλά ένα **συστημικό πρόβλημα όπου οι πολιτικοί και οι θεσμοί δεν καταδικάζουν ή συμμετέχουν ενεργά σε ρητορική μίσους**, ιδίως κατά των μεταναστών και των Ρομά. Αυτό το εχθρικό περιβάλλον δημιουργεί τότε ένα διπλό δίλημμα για τους υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων: γίνονται στόχος ρατσιστικής βίας από τους πολίτες, ενώ ταυτόχρονα αντιμετωπίζουν θεσμική πίεση και ποινικοποίηση από το κράτος για το έργο τους.

4. Προτάσεις και συστάσεις

Η προηγούμενη ενότητα παρουσίασε το πλαίσιο στο οποίο λειτουργούν τα ελληνικά μέσα ενημέρωσης. Τα μέσα ενημέρωσης μπορούν να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στην ανατροπή των αφηγήσεων που καταγράφονται μέσω εσωτερικής αναστοχασμού και αναδιάρθρωσης. Οι συστάσεις και οι προτάσεις που διατυπώθηκαν μέσω των 18 συνεντεύξεων εμπίπτουν κυρίως σε τρεις αλληλένδετους

τομείς: θεσμική και επαγγελματική μεταρρύθμιση, στρατηγική επικοινωνία για την καταπολέμηση του ρατσισμού και αύξηση της ορατότητας και της δύναμης των φυλετικοποιημένων ομάδων:

1. Υποχρεωτική επαγγελματική ανάπτυξη και κατάρτιση

Η πιο συχνή και συγκεκριμένη σύσταση που προέκυψε από τις συνεντεύξεις είναι η ανάγκη για **συστηματική και υποχρεωτική κατάρτιση** των επαγγελματιών των μέσων ενημέρωσης. Αυτό θεωρείται ως ο πρωταρχικός μηχανισμός για την καταπολέμηση των υποκείμενων προκαταλήψεων και των δομικών μεροληψιών.

- **Υποχρεωτικά σεμινάρια:** Υπάρχει μια συγκεκριμένη πρόταση για **υποχρεωτικά σεμινάρια** για όλα τα μέλη επαγγελματικών φορέων, όπως η Ένωση Συντακτών Ημερήσιων Εφημερίδων (ΕΣΗΕΑ), με έμφαση στη μη διάκριση και τα ανθρώπινα δικαιώματα (Συνέντευξη 8).
- **Συνεχής, επικαιροποιημένη κατάρτιση:** Τονίζεται η ανάγκη για **συνεχή και επικαιροποιημένη κατάρτιση** των δημοσιογράφων και των επαγγελματιών των μέσων ενημέρωσης σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αρχών κατά των διακρίσεων και του πολιτικού πλαισίου της μετανάστευσης (Συνεντεύξεις 2, 6, 18).
- **Αντιμετώπιση της εσωτερικής κουλτούρας:** Συνιστάται επίσης η κατάρτιση για την καταπολέμηση **του αποκλεισμού, των διακρίσεων και**

των «ρατσιστικών» αντιλήψεων στην εσωτερική λειτουργία των μέσων ενημέρωσης (Συνέντευξη 16).

2. Διαρθρωτικές και πολιτικές αλλαγές στα μέσα ενημέρωσης και το κράτος

Οι ερωτηθέντες πρότειναν αλλαγές σε θεσμικό και νομοθετικό επίπεδο για την επιβολή της ένταξης και της λογοδοσίας στην πρόσληψη και την ενημέρωση.

- **Νομικό πλαίσιο για την πολυμορφία:** Μια πρόταση αφορά την εισαγωγή ενός **νομικού πλαισίου για τις προσλήψεις με βάση κριτήρια πολυμορφίας**, προκειμένου να ξεπεραστεί το φυλετικό/ρατσιστικό προφίλ των εργοδοτών (Συνέντευξη 13).
- **Κώδικες δεοντολογίας:** Συνιστάται η εφαρμογή ενός ισχυρού **κώδικα δεοντολογίας** για την καταπολέμηση του ρατσισμού και την καθοδήγηση της συμπεριφοράς των μέσων ενημέρωσης (Συνέντευξη 14), με έναν οργανισμό να επισημαίνει μια προηγούμενη αποτυχημένη πρωτοβουλία (Χάρτης της Ειδομενής) που πρέπει να αναβιώσει.
- **Αμφισβήτηση των ξενοφοβικών πολιτικών:** Οι ερωτηθέντες συνιστούν, σιωπηρά ή ρητά, την αντιμετώπιση της κυρίαρχης κρατικής ρητορικής που παρουσιάζει τη μετανάστευση ως ζήτημα «**εθνικής ασφάλειας**» (Συνέντευξη 2) και τη διασφάλιση κριτικής δημοσιογραφίας, όπως η **διασταύρωση των ανακοινώσεων της Ακτοφυλακής** αντί της άκριτης δημοσίευσης (Συνέντευξη 12).

- **Αυξημένη διαφάνεια:** Τα μέσα ενημέρωσης πρέπει να καταβάλλουν προσπάθειες για **να δημοσιοποιούν τις εκθέσεις** και τις παρατηρήσεις οργανώσεων και διεθνών φορέων σχετικά με τον ρατσισμό στην ελληνική κοινωνία, οι οποίες συχνά αποφεύγονται συστηματικά (Συνέντευξη 17).

3. Αναθεώρηση της επικοινωνιακής στρατηγικής για τον αντιρατσιστικό ακτιβισμό

- Σημαντικό μέρος των συστάσεων που διατυπώθηκαν από τους ερωτηθέντες επικεντρώνεται στην αντιμετώπιση του «ελλείμματος» στην ικανότητα του αντιρατσιστικού χώρου να επικοινωνεί αποτελεσματικά και να προωθεί εναλλακτικές αφηγήσεις.
- **Στρατηγικός σχεδιασμός:** Οι οργανώσεις πρέπει να εγκαταλείψουν την πεποίθηση ότι «*η αλήθεια μιλάει από μόνη της*» και **να σχεδιάσουν στρατηγικά τις αφηγήσεις τους** (Συνέντευξη 13). Αυτό απαιτεί τη μετάβαση από τον αντιδραστικό στον **προληπτικό σχεδιασμό** (Συνέντευξη 17).
- **Ενοποιημένα και συνεκτικά μηνύματα:** Υπάρχει μια έκκληση προς τον αντιρατσιστικό χώρο να δημιουργήσει ένα **ενοποιημένο μέτωπο** που θα προωθεί με συνέπεια εναλλακτικές αφηγήσεις, διορθώνοντας τον τρέχοντα κατακερματισμό (Συνέντευξη 9).
- **Απλοποίηση του λόγου:** Ο αντιρατσιστικός λόγος πρέπει να γίνει

λιγότερο περίπλοκος και θεωρητικός, ώστε να βρεθούν τα απαραίτητα εργαλεία για την προσέγγιση ενός **ευρύτερου κοινού** (Συνέντευξη 10).

- **Εξασφάλιση χρηματοδότησης και οργάνωσης:** Το έλλειμμα συνδέεται με την **έλλειψη οργάνωσης και χρηματοδότησης**, υποδηλώνοντας την κρίσιμη ανάγκη για διαρθρωτικές επενδύσεις στις επικοινωνιακές προσπάθειες (Συνέντευξη 14).

4. Ενδυνάμωση των φωνών των φυλετικοποιημένων ομάδων

Ένα επαναλαμβανόμενο θέμα μεταξύ των ερωτηθέντων είναι η ανάγκη μετατόπισης του ελέγχου της αφήγησης στους ανθρώπους που επηρεάζονται άμεσα από τα ζητήματα. Οι προτάσεις περιλαμβάνουν:

- **Ουσιαστική συμμετοχή:** Είναι ζωτικής σημασίας να εξασφαλιστεί η **ουσιαστική συμμετοχή των ίδιων των μεταναστών και των προσφύγων** στην παρουσίαση των ιστοριών τους, ξεπερνώντας την αφήγηση των «άφωνων θυμάτων» (Συνέντευξη 5).
- **Πρόσβαση στη λήψη αποφάσεων:** Ένας κρίσιμος παράγοντας για την αλλαγή είναι η **συμμετοχή των ίδιων των μεταναστών στις δομές λήψης αποφάσεων** (Συνέντευξη 1).
- **Έμφαση στη συμβολή:** Οι νέες αφηγήσεις πρέπει να τονίζουν τις **θετικές πτυχές και τη συμβολή** των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία, προκειμένου να αντισταθμίσουν την κυρίαρχη αφήγηση του «βάρους» ή της «απειλής» (Συνέντευξη 4).

Οι παραπάνω συστάσεις και προτάσεις είναι ιδιαίτερα σημαντικές και θα μπορούσαν να ενισχυθούν από τα συγκεκριμένα ευρήματα της έρευνας, τα οποία επίσης επιδιώκουν να αντιμετωπίσουν τα διαρθρωτικά ζητήματα που εντοπίστηκαν στις συνεντεύξεις:

1. **Προστασία και χρηματοδότηση της κοινωνίας των πολιτών:** Οι αρχές πρέπει να σταματήσουν την εχθρική αφήγηση και την καταστολή των ΜΚΟ που ασχολούνται με τη μετανάστευση. (ECRI Report 2015; ECRI Report 2022). Οι ΟΚΠ χρειάζονται **σταθερή χρηματοδότηση, νομική προστασία** και ευκαιρίες να συμβάλουν στη χάραξη πολιτικής, ώστε να λειτουργούν αποτελεσματικά ως **αντίβαρο** στις διχαστικές αφηγήσεις.
2. **Εξασφάλιση της ελευθερίας των μέσων ενημέρωσης:** Πρέπει να ληφθούν μέτρα για την αντιμετώπιση του εχθρικού περιβάλλοντος για τους δημοσιογράφους, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας τους από την κρατική επιτήρηση και τις καταχρηστικές αγωγές (SLAPP), καθώς ένας ελεύθερος και ασφαλής Τύπος είναι απαραίτητος για την κριτική δημοσιογραφία που μπορεί να αναγνωρίσει και να αμφισβητήσει τον διαρθρωτικό ρατσισμό.
3. **Εφαρμογή της μη διάκρισης στην εργασία:** Απαιτούνται στοχευμένες προσπάθειες για την αντιμετώπιση της επίμονης διάκρισης στην αγορά εργασίας, εξασφαλίζοντας αποτελεσματικά μέτρα αποκατάστασης για τα θύματα διακρίσεων στην απασχόληση, ιδίως εκείνα που προέρχονται από ευάλωτες

ομάδες, όπως οι μετανάστες. Οι ελληνικές αρχές πρέπει να αναπτύξουν μια **ολοκληρωμένη και στοχευμένη πολιτική ένταξης** των μεταναστών, συμπεριλαμβανομένης της παροχής **μαθημάτων ελληνικής γλώσσας, της πρόσβασης στην εκπαίδευση και της απασχόλησης** (ECRI Report 2004, ECRI Report 2009). Η Ελλάδα εξακολουθεί να **στερείται ενός περιεκτικού εθνικού**

σχεδίου για την ένταξη (Pantazi-Psatha 2024).

4. **Αντιμετώπιση της συμμετοχής κρατικών φορέων:** Απαιτούνται αποτελεσματικά μέτρα για να διασφαλιστεί ότι **οι πολιτικοί και οι κρατικοί αξιωματούχοι** που εμπλέκονται σε ρητορική μίσους θα διερευνηθούν, θα διωχθούν και θα καταδικαστούν (UNCERD Report, 2024).

Συμπεράσματα

Η έρευνα MILD για την Ελλάδα, που συνθέτει ποιοτικές συνεντεύξεις με επαγγελματίες των μέσων ενημέρωσης και της κοινωνίας των πολιτών, παράλληλα με εκτενή έρευνα από πηγές, επιβεβαιώνει τον επιζήμιο ρόλο του οικοσυστήματος των μέσων ενημέρωσης στη διαιώνιση της διάκρισης και της περιθωριοποίησης των μεταναστών, των προσφύγων και των φυλετικών ομάδων. Τα ευρήματα της παρούσας έκθεσης υπογραμμίζουν μια κρίσιμη ασυνέχεια μεταξύ της εσωτερικής οργανωτικής δέσμευσης για τη μη διάκριση μεταξύ των επαγγελματιών που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις και του εχθρικού εξωτερικού περιβάλλοντος που διαμορφώνεται και ενισχύεται από τον κυρίαρχο δημόσιο λόγο. Η μελέτη δείχνει ότι το ελληνικό τοπίο των μέσων ενημέρωσης κυριαρχείται κατά κόρον από αρνητικές, στερεοτυπικές και ασφαλιστικές αφηγήσεις. Οι μετανάστες και οι πρόσφυγες συστηματικά παρουσιάζονται όχι ως άτομα ή πολίτες, αλλά ως συλλογική **«απειλή»** για την εθνική ασφάλεια, την οικονομία ή την πολιτιστική ταυτότητα. Αυτό επιτυγχάνεται συχνά μέσω επαναλαμβανόμενων, σενσασιοναλιστικών ρεπορτάζ που συνδέουν αυτές τις ομάδες με το έγκλημα και την παραβατικότητα. Ένα κρίσιμο στοιχείο αυτής της επιζήμιας αφήγησης είναι η συνεχής αποτυχία των κυρίαρχων μέσων ενημέρωσης να αναγνωρίσουν τον ρατσισμό ως **δομικό ή θεσμικό πρόβλημα** της ελληνικής κοινωνίας, αντιμετωπίζοντάς τον αντίθετα ως μια σειρά μεμονωμένων περιστατικών. Αυτή η επικίνδυνη παράλειψη περιπλέκεται

περαιτέρω από το γεγονός ότι η ορολογία των μέσων ενημέρωσης συχνά αντικατοπτρίζει και αναπαράγει τον στερεοτυπικό και ρατσιστικό λόγο των πολιτικών παραγόντων, παρέχοντας ουσιαστικά στα μέσα ενημέρωσης *«την ελευθερία να ακολουθούν την ίδια ορολογία»* χωρίς ηθική πρόκληση. Ο τομέας των μέσων ενημέρωσης πάσχει από δομική απροσπέλαστη για άτομα ξένης καταγωγής. Το πρόβλημα της **αόρατης παρουσίας παραμένει**, καθώς οι φωνές και οι εμπειρικές αφηγήσεις των μεταναστών και των προσφύγων σπάνια περιλαμβάνονται ή ακούγονται σε ιστορίες που τους αφορούν άμεσα. Αυτή η εξαίρεση διατηρείται από συστημικά εμπόδια, όπως η αντιληπτή απαίτηση για *«τέλεια γνώση της ελληνικής γλώσσας»* και οι διακριτικές συμπεριφορές ορισμένων εργοδοτών. Η απεικόνιση των μεταναστών από τα μέσα ενημέρωσης ως απειλή για την ασφάλεια υποθάλλει συστηματικές καταχρήσεις από το κράτος, συμπεριλαμβανομένων των παράνομων επαναπροωθήσεων που παραβιάζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα. Οι εκθέσεις του Συνηγόρου του Πολίτη επισημαίνουν τις συνεχιζόμενες αυθαίρετες ενέργειες και τα ρατσιστικά κίνητρα της Ελληνικής Αστυνομίας και της Ακτοφυλακής, υποδηλώνοντας θεσμική διάκριση. Οι υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στοχοποιούνται και ποινικοποιούνται επίσης επειδή αντιτίθενται στις αντιμεταναστευτικές πολιτικές, με αποτέλεσμα να αντιμετωπίζουν ρατσιστική βία.

Η αντιμετώπιση των συστημικών προκλήσεων στην Ελλάδα απαιτεί μια ολοκληρωμένη, πολυεπίπεδη παρέμβαση που να στοχεύει τόσο στις πρακτικές του κράτους όσο και στην ηθική των μέσων ενημέρωσης. Οι προτάσεις που αναπτύσσονται στην παρούσα έκθεση επικεντρώνονται στην καθιέρωση της λογοδοσίας και στην ανάπτυξη πραγματικής ικανότητας για την παροχή αναφορών χωρίς αποκλεισμούς.

1. Υποχρεωτική επαγγελματική

κατάρτιση: Η πιο επείγουσα σύσταση παραμένει η εφαρμογή συστηματικής, υποχρεωτικής κατάρτισης και σεμιναρίων για δημοσιογράφους και επαγγελματίες των μέσων ενημέρωσης σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα, τη μη διάκριση και την ηθική δημοσιογραφία, προκειμένου να διορθωθούν οι υποκείμενες προκαταλήψεις και να αμφισβητηθεί η κανονικοποίηση της ρατσιστικής ορολογίας.

2. Διασφάλιση της ελευθερίας

και της λογοδοσίας των μέσων ενημέρωσης: Πρέπει να ληφθούν μέτρα για την αντιμετώπιση του εχθρικού περιβάλλοντος για τους δημοσιογράφους, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας τους από την κρατική παρακολούθηση και τις καταχρηστικές αγωγές (SLAPP), καθώς ένας ελεύθερος και ασφαλής Τύπος είναι απαραίτητος για την κριτική δημοσιογραφία που μπορεί να αναγνωρίσει και να αμφισβητήσει τον δομικό ρατσισμό. Απαιτούνται επίσης αποτελεσματικά μέτρα για να

διασφαλιστεί ότι οι πολιτικοί και οι κρατικοί αξιωματούχοι που εμπλέκονται σε ρητορική μίσους θα διερευνηθούν, θα διωχθούν και θα καταδικαστούν.

3. Προώθηση εναλλακτικών

αφηγήσεων: Τα εναλλακτικά και ανεξάρτητα μοντέλα μέσων ενημέρωσης (π.χ. *Solomon, Reporters United*) χρειάζονται να υποστηρίζονται και να αναπαράγονται για τις καλές πρακτικές τους στην παρουσίαση προσωπικών ιστοριών και αντι-αφηγημάτων που αυξάνουν την ορατότητα και αμφισβητούν τα στερεότυπα. Επιπλέον, τα μέσα ενημέρωσης πρέπει να ενθαρρύνονται να δημοσιοποιούν κριτικές εκθέσεις από οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων και διεθνείς φορείς που εκθέτουν τον δομικό ρατσισμό, αντί να τις αποφεύγουν συστηματικά.

Τελικά, για να ευθυγραμμιστεί η ελληνική δημόσια σφαίρα με τις αρχές της ισότητας της ΕΕ και του Συντάγματος, τα μέσα ενημέρωσης πρέπει να μετατραπούν από παράγοντες “ασφάλειας” και στερεοτύπων σε μια κριτική, διαφανή και χωρίς αποκλεισμούς πλατφόρμα που αναγνωρίζει ενεργά και αμφισβητεί όλες τις μορφές διαρθρωτικής διάκρισης.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι, ενώ η παρούσα έκθεση στοχεύει να χρησιμεύσει ως εργαλείο υπεράσπισης και ως μια ολοκληρωμένη σύνθεση των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι μεταναστευτικές και οι φυλετικοποιημένες κοινότητες στα ελληνικά μέσα ενημέρωσης, εξακολουθεί να είναι απαραίτητη η μελλοντική έρευνα

για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των ζητημάτων που τίθενται στην έκθεση, η οποία θα απαιτήσει μια πιο άμεση και εκτενή ποιοτική έρευνα των συντακτικών επιτροπών

και της δημοσιογραφικής κουλτούρας των mainstream μέσων ενημέρωσης, προκειμένου να κατανοηθούν καλύτερα τα δομικά εμπόδια από μέσα προς τα έξω.

Βιβλιογραφία

Cochliou, D., Poulakidakos, S., Rigou, M., & Papathanassopoulos, S. (2024). Hate-speech in Greece and Cyprus: How public communication practitioners discuss the phenomenon. *Journalism Practice*, 1(18).

Di Bonifacio, C., & Sambanis, N. (2025). *Long-term effects of the refugee crisis on Greek public opinion regarding immigration* (Working Paper No. 129/2025). Hellenic Foundation for European & Foreign Policy (ELIAMEP).

Drydakis, Nick and Vlassis, Manos (2010). "Ethnic Discrimination in the Greek Labour Market: Occupational Access, Insurance Coverage, and Wage Offers." *International Journal of Manpower*, Vol. 31, Issue 2.

European Commission against Racism and Intolerance. (2000). *ECRI second report on Greece* (CRI(2000)32). Council of Europe.

European Commission against Racism and Intolerance. (2004). *ECRI third report on Greece*. Council of Europe.

European Commission against Racism and Intolerance. (2009). *ECRI report on Greece (Fourth monitoring cycle)* (CRI(2009)31). Council of Europe.

European Commission against Racism and Intolerance. (2015). *ECRI report on Greece (Fifth monitoring cycle)* (CRI(2015)1). Council of Europe.

European Commission against Racism and Intolerance. (2022). *ECRI report on Greece (Sixth monitoring cycle)*. Council of Europe.

European Network Against Racism (ENAR). (2013). *ENAR shadow report 2011–2012: Racism and related discriminatory practices in Greece*.

European Network Against Racism (ENAR). (2014). *ENAR shadow report 2012–2013: Racism and related discriminatory practices in employment in Greece*.

European Network Against Racism (ENAR). (2021) *Racial Discrimination in Europe. ENAR shadow report 2016–2021*.

Greek Forum of Migrants, & European Network Against Racism (ENAR). (2012). *ENAR shadow report 2010–2011: Racism and related discriminatory practices in Greece*.

Greek National Commission for Human Rights (GNCHR). (2023). *Xenophobia in Greece: A multifaceted hatred* (OSINT Report 7).

Greek Ombudsman – National Mechanism for the Investigation of Arbitrary Incidents (EMIDIPA). (2022). *Special report 2021*.

Greek Ombudsman – National Mechanism for the Investigation of Arbitrary Incidents (EMIDIPA). (2024). *Special report 2022*.

Greek Ombudsman – National Mechanism for the Investigation of Arbitrary Incidents (EMIDIPA). (2025). *Special report 2023*.

Human Rights Watch. (2012). *Hate on the streets: Xenophobic violence in Greece*.

Human Rights Watch. (2023). *Greece. In World report 2023*.

Institute for Strategic Dialogue (ISD). (2021). *The networks and narratives of anti-refugee disinformation in Europe*.

Maroukis, Thanos, & Dimitris Skleparis. (2018). "Victims or Intruders? Framing the Migrant Crisis in Greece and Macedonia." *Journal of International Migration and Integration*, Vol. 12, Issue 1, pp. 27–45

Pantazi Psatha, M. E. (2024). "Equality on paper": *Refugee and migrant integration in Greece* (Policy Paper 174/2024). Hellenic Foundation for European & Foreign Policy (ELIAMEP).

Papadopoulos, Giorgos (2022). "More (about) Borders, less (about) Humans: Media Coverage of Migration and Asylum Seeking in Greece." *Heinrich-Böll Stiftung, Greece*.

Racist Violence Recording Network (RVRN). (2014). *Annual report 2013*.

Racist Violence Recording Network (RVRN). (2015). *Annual report 2014*.

Racist Violence Recording Network (RVRN). (2016). *Annual report 2015*.

Racist Violence Recording Network (RVRN). (2017). *Annual report 2016*.

Racist Violence Recording Network (RVRN). (2018). *Annual report 2017*.

Racist Violence Recording Network (RVRN). (2019). *Annual report 2018*.

Racist Violence Recording Network (RVRN). (2020). *Annual report 2019*.

Racist Violence Recording Network (RVRN). (2021). *Annual report 2020*.

Racist Violence Recording Network (RVRN). (2022). *Annual report 2021*.

Racist Violence Recording Network (RVRN). (2023). *Annual report 2022*.

Racist Violence Recording Network (RVRN). (2024). *Annual report 2023*.

Serafis, D., Zappettini, F., & Assimakopoulos, S. (2023). The institutionalization of hatred politics in the Mediterranean: Studying corpora of online news portals during the European 'refugee crisis'. *Topoi*, 42(4), 651–670.

SOS Racism Greece, & European Network Against Racism (ENAR). (2011). *ENAR shadow report 2009/2010: Racism and discrimination in Greece*.

Tsirbas, Y., & Zirganou-Kazolea, L. (2024). Hate speech mainstreaming in the Greek virtual public sphere: A quantitative and qualitative approach. *Communications. United Nations Committee on the Elimination of Racial Discrimination.* (2024). *Concluding observations on the combined twenty-third and twenty-fourth periodic reports of Greece* (CERD/C/GRC/CO/23-24)

1. Πλέγμα Συνέντευξης

Ημι-δομημένο πλέγμα συνέντευξης

ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Με ποιο φύλο αυτοπροσδιορίζεστε;

1. Γυναίκα
2. Άντρας
3. Μυ δυαδικό
4. Προτιμώ να μην αυτοπροσδιοριστώ

Ποια είναι η χώρα καταγωγής σας ή της οικογένειάς σας;

Πόσο χρονών είστε;

1. 18-30
2. 31-45
3. 46-60
4. 61-75

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Δέσμευση και προσβασιμότητα

- Στο επαγγελματικό σας περιβάλλον, υπάρχουν αλλοδαποί ή άτομα ξένης καταγωγής;
- Πώς ο οργανισμός στον οποίο εργάζεστε προωθεί τις ίσες ευκαιρίες και την παρουσία αλλοδαπών και ατόμων ξένης καταγωγής;
- Πιστεύετε ότι υπάρχει πρόβλημα πρόσβασης αλλοδαπών, ατόμων ξένης καταγωγής ή ατόμων με μεταναστευτικό υπόβαθρο στο δημοσιογραφικό επάγγελμα; Αν ναι, ποιες θεωρείτε ότι είναι οι βασικές αιτίες;
- Στο επαγγελματικό σας πλαίσιο, υπάρχουν πολιτικές που διευκολύνουν την πρόσβαση στο επάγγελμα για αλλοδαπούς ή άτομα ξένης καταγωγής;
- Έχουν προωθηθεί συγκεκριμένες παρεμβάσεις για την πρόληψη ή/και την αντιμετώπιση της ρητορικής μίσους στις ψηφιακές πλατφόρμες του οργανισμού/μέσου όπου εργάζεστε;
- Θα μπορούσατε να περιγράψετε 3 δράσεις που συμβάλλουν σε ένα μη διακριτικό εργασιακό περιβάλλον;

2. Γνώση και ευαισθητοποίηση

- Πιστεύετε ότι στο εργασιακό σας περιβάλλον υπάρχει επαρκής ευαισθητοποίηση σχετικά με την ύπαρξη του ρατσισμού στη χώρα μας και τον τρόπο με τον οποίο αυτός μπορεί να επηρεάσει την ενημέρωσή;
- Έχετε ενημερωθεί για περιπτώσεις ρατσιστικών διακρίσεων στο πλαίσιο της εργασίας σας;
- Κατά τη γνώμη σας, όλα τα άτομα που εργάζονται στον οργανισμό σας αισθάνονται σεβαστά και ότι αναγνωρίζεται η αξία τους, ανεξαρτήτως του υπόβαθρού τους;

3. Πολιτικές πρόληψης

- Πώς η εφημερίδα/ο οργανισμός σας προάγει ενεργά τον διάλογο και την αμοιβαία κατανόηση μεταξύ εργαζομένων διαφορετικής εθνικής καταγωγής;
- Ποια είναι η δέσμευση της εφημερίδας/του οργανισμού σας στην αναγνώριση και την αξιοποίηση των διαφορετικών ατομικών και πολιτισμικών υποβάθρων;
- Κατά τη γνώμη σας, ο οργανισμός σας χρησιμοποιεί «συμπεριληπτική» και μη διακριτική γλώσσα στην εσωτερική του επικοινωνία; Και στην εξωτερική επικοινωνία;
- Προβλέπονται στον χώρο εργασίας σας εκπαιδευτικά σεμινάρια και εργαστήρια σχετικά με τις ίσες ευκαιρίες και την πρόληψη κάθε μορφής διάκρισης;

4. Το πολιτισμικό και μιντιακό πλαίσιο

- Λαμβάνοντας υπόψη το μιντιακό τοπίο, ποιες είναι κατά τη γνώμη σας οι αφηγήσεις που τροφοδοτούν στερεότυπα απέναντι σε μετανάστες, πρόσφυγες και άτομα με μεταναστευτικό υπόβαθρο;
- Σε ποια ζητήματα τείνουν να εστιάζουν οι μιντιακές αφηγήσεις σχετικά με μετανάστες, πρόσφυγες και γενικότερα φυλετικοποιημένες ομάδες; Ποιες είναι οι πιο συχνά επαναλαμβανόμενες στερεοτυπικές αφηγήσεις; Υπάρχει κάτι νέο σε σύγκριση με το παρελθόν;
- Κατά τη γνώμη σας, εξακολουθεί να υφίσταται το πρόβλημα της αορατότητας των φωνών αλλοδαπών ή ατόμων ξένης καταγωγής στις μιντιακές αφηγήσεις;
- Έχετε γνώση πιθανών καλών πρακτικών που προωθούνται από τα παραδοσιακά μέσα, τα αντιρατσιστικά κινήματα και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών σχετικά με την παρακολούθηση και αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης και την παραγωγή εναλλακτικών αφηγήσεων για μετανάστες, πρόσφυγες και φυλετικοποιημένες ομάδες;

5. Αφηγήσεις για τον ρατσισμό

- Σε ποιον βαθμό και με ποιον τρόπο παρουσιάζεται ο ρατσισμός στα κυρίαρχα μέσα ενημέρωσης; Αναγνωρίζεται ως δομικό πρόβλημα;
- Στον οργανισμό σας και γενικότερα στον χώρο του αντιρατσιστικού ακτιβισμού, υπάρχει ή δεν υπάρχει έλλειμμα στην ικανότητα διαμόρφωσης αποτελεσματικών επικοινωνιακών στρατηγικών και ουσιαστικών εναλλακτικών αφηγήσεων; Αν ναι, με ποιους συγκεκριμένους τρόπους θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί αυτό το έλλειμμα;

2. Ανώνυμος κατάλογος συνεντευξιζόμενων

- 1. Μέσα Ενημέρωσης / Ακτιβιστής/-τρια, ORIZONTES και Δημοσιογράφος στο DOCUMENTO,**
- 2. Ακτιβιστής/-τρια, Συντονιστής/-τρια και Στέλεχος της Refugee Support Aegean,**
- 3. Ακτιβιστής/-τρια, Στέλεχος της Ελληνικής Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου,**
- 4. Ακτιβιστής/-τρια, Εκτελεστικό Στέλεχος και Υπεύθυνος/-η Επικοινωνίας της Solidarity Now,**
- 5. Μέσα Ενημέρωσης / Ακτιβιστής/-τρια, Διευθυντής/-τρια της Ελληνικό Φόρουμ Μεταναστών,**
- 6. Ακτιβιστής/-τρια, Πρόεδρος και Επικεφαλής Στρατηγικής της Ελληνικό Φόρουμ Μεταναστών,**
- 7. Μέσα Ενημέρωσης, Δημοσιογράφος στην ΕΦΣΥΝ,**
- 8. Μέσα Ενημέρωσης, Δημοσιογράφος στην ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ,**
- 9. Μέσα Ενημέρωσης, Δημοσιογράφος στην ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ,**
- 10. Μέσα Ενημέρωσης, Δημοσιογράφος στο News247,**
- 11. Μέσα Ενημέρωσης, Δημοσιογράφος στο IN.GR,**
- 12. Μέσα Ενημέρωσης, Μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου και Δημοσιογράφος στο SOLOMON,**
- 13. Μέσα Ενημέρωσης, Δημοσιογράφος στο SOLOMON,**
- 14. Μέσα Ενημέρωσης, Δημοσιογράφος στο OMNIATV,**
- 15. Μέσα Ενημέρωσης, Δημοσιογράφος στα ΕΠΟΧΗ και DNEWS, Παραγωγός στο StreetRadio,**
- 16. Μέσα Ενημέρωσης, Δημοσιογράφος στην ΕΦΣΥΝ,**
- 17. Ακτιβιστής/-τρια, ASANTE,**
- 18. Μέσα Ενημέρωσης, Δημοσιογράφος και Σύμβουλος Επικοινωνίας στο Αθηναϊκό Πρακτορείο Ειδήσεων.**

Ανισότητα στην ενημέρωση. Η αορατότητα των μεταναστών, των προσφύγων και των φυλετικοποιημένων ανθρώπων στα ελληνικά μέσα

ενημέρωσης αναδεικνύεται στο πλαίσιο του έργου MILD – More correct Information Less Discrimination. Το Έργο MILD προωθεί την παραγωγή πιο ακριβούς και τεκμηριωμένης ενημέρωσης σχετικά με μετανάστες, αιτούντες άσυλο, πρόσφυγες και φυλετικοποιημένα άτομα μέσα από δράσεις έρευνας, εκπαίδευσης και επικοινωνίας.

Η έκθεση προσφέρει μια ανάλυση των μορφών στερεοτυποποίησης, διακρίσεων και ρατσισμού που υπάρχουν μέχρι σήμερα στα μέσα ενημέρωσης και στις πολιτικές, με στόχο την προώθηση ακριβούς και αξιόπιστης ενημέρωσης για φυλετικοποιημένους ανθρώπους και/ή άτομα με μεταναστευτικό υπόβαθρο.

ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ

για τον Ρατσισμό, την Οικολογία, την Ειρήνη και τη Μη Βία

Η ANTIGONE - Κέντρο Πληροφόρησης και Τεκμηρίωσης για το Ρατσισμό, την Οικολογία, την Ειρήνη και τη Μη Βία" είναι μια μη κερδοσκοπική οργάνωση που δραστηριοποιείται από το 1993 σε ζητήματα που σχετίζονται με τον ρατσισμό και τις διακρίσεις, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την οικολογία, την ειρήνη και τη μη βίαιη επίλυση συγκρούσεων. Η **ANTIGONE** αναπτύσσει δράσεις με στόχο τη διασφάλιση της ισότιμης συμμετοχής όλων, χωρίς καμία διάκριση λόγω φύλου, «φυλής», εθνοτικής ή κοινωνικής καταγωγής, αναπηρίας, χρώματος, θρησκείας, ηλικίας, σεξουαλικού προσανατολισμού κ.ά.

Με επίκεντρο την αλληλεγγύη και την άμεση ενεργοποίηση, επιδιώκει να συμβάλει στη δημιουργία κατάλληλων συνθηκών ώστε όλοι οι άνθρωποι να μπορούν να συμμετέχουν ενεργά στους τομείς της κοινωνικής, οικονομικής και πολιτιστικής ζωής.

Επίσης, βασικός στόχος της οργάνωσης είναι η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση της ευρύτερης κοινωνίας σε θέματα που αφορούν τις διακρίσεις, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την κοινωνική οικολογία, τη μη βία και τη διαπολιτισμικότητα.

Info: <https://www.antigone.gr>

Co-funded by
the European Union